

DEPOZITUL DE PIESE DE FĂURĂRIE DE LA ȚIBRINU (COM. MIRCEA VODĂ, JUD. CONSTANȚA), 1997 - 1998*

Mihai IRIMIA

Schlüsselwörter: Hort, Siedlung, Hallstatt, Metallgegenstände, Keramik.

Cuvinte cheie: depozit, așezare, Hallstatt, piese de metal, ceramică.

Zusammenfassung: Die Arbeit enthält den Katalog einer Hort-Grube, die am Ufer des künstlichen Sees Țibrinu (anderswann ein kleiner Wasserlauf) aufgefunden wurde. Das vorher geborgene und veröffentlichte Keramikmaterial hat hier eine Babadagtypsiedlung (Babadag II-Phase) identifiziert, die zur Zeit vom Wasser des Sees bedeckt ist. Die nachher unternommenen archäologischen Suchgrabungen haben in der Umgebung keinen anderen archäologischen Komplex angedeutet. Die im Katalog enthaltenen Gegenstände werden auf Kategorien beschrieben: Metallstücke (A), andere Stücke (B) und aus der Siedlung geborgene Stücke (C). Insgesamt werden 36 bronzene Gegenstände, 14 Steinartefakte und Keramik vom Autor beschrieben, mit etlichen Analogien aus dem Land. Die Metallstücke mit verschiedenen Bestimmungen sind überwiegend – Haushaltsgegenstände, Kleidungszubehör und einige Verzierungsgegenstände (oder Schmuckstücke).

Für die Erkenntnis einer Verarbeitungswerkstatt wichtig erscheinen uns die bronzenen Giessüberreste, die Schlacke- und Rohbronzebruchstücke, die keramischen Schmelztiegel mit Giessschnabel (oder –Rinne) und die Giessformenbruchstücke aus Keramik oder Kalkstein.

Rezumat: Lucrarea conține catalogul unei gropi-depozit, descoperite pe malul lacului artificial Țibrinu (altădată un mic curs de apă). Materialele ceramice recuperate anterior și publicate au identificat aici o așezare de tip Babadag (faza Babadag II), acoperită acum de apele lacului. Sondajele arheologice practicate ulterior nu au identificat în zonă vreun alt complex arheologic. Obiectele catalogate sunt prezentate pe categorii: piese de metal (A), alte piese (B) și piese recuperate din așezare (C). În total au fost descrise de autor 36 obiecte din bronz și 14 artefacte din piatră și ceramică, pentru care

* Lucrare semnată de Mihai Irimia, rămasă în manuscris și din păcate neterminată. Date fiind importanța descoperirii, volumul mare de muncă din partea autorului (prezentarea descoperirii, catalogarea pieselor, inclusiv notarea analogiilor și ilustrația), revista consideră de datoria ei să pună în circuit științific acest material. Pregătirea pentru tipar în această formă a fost făcută de Livia Buzoianu. O prezentare pe larg a descoperirii, cu valorificarea – tipologică și cronologică a materialelor va fi pregătită pentru o revistă de specialitate din Germania, de dl. Tiberiu Bader.

s-au aflat numeroase analogii. Predominante sunt piesele de metal, cu destinații diverse – ustensile casnice, accesorii de îmbrăcăminte și câteva obiecte decorative (sau de podoabă).

Importante pentru identificarea unui atelier de prelucrare ni se par resturile de turnare de bronz, fragmentele de zgură și de bronz brut, lingurile-creuzet din ceramică cu cioc (sau șanț) de turnare și fragmentele de forme de turnat din ceramică și calcar.

Depozitul de piese de făurărie.

Poziția geografică a așezării hallstattiene.

Situl se află la aproximativ 30 km E de Cernavodă și la 2 km E de localitatea Țibrinu. Acesta ocupa probabil o terasă din apropierea micului curs de apă transformat în perioada modernă în lac de acumulare.

Istoricul cercetărilor.

Primele mențiuni referitoare la vestigiile arheologice din zona localității Țibrinu (com. Mircea Vodă, jud. Constanța) au fost făcute de E. Comșa, care menționează descoperiri din epoca romană și medievală¹. Ulterior informațiile s-au îmbogățit prin identificarea și cercetarea mai multor locuiri paleolitice².

Eugen Mihail, pasionatul investigator de teren al antichităților dobrogene, a depistat așezarea hallstattiană din zona localității prin repetate și meticuloase cercetări perieghetice efectuate în ultimul deceniu al secolului al XX-lea. Cu acest prilej a realizat o bogată colecție de artefacte ce provin din zona așezării hallstattiene, achiziționate de Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța în anul 2002. Despre unele dintre aceste descoperiri Eugen Mihail ne-a informat înaintea achiziționării lor de către muzeu. Este vorba atât de recipientele ceramice și de obiectele de lut (atribuite culturii Babadag), cât și despre piesele recuperate din groapa – depozit prezentată în studiul de față. Cu această ocazie am putut vedea sumar atât materialul ceramic în cauză, cât și locul descoperirii, participând, de altfel, la cercetarea resturilor gropii amintite (împreună cu Eugen Mihail și cu colegul Gabriel Custurea) în ziua de 4 iunie 1998.

Materialul ceramic hallstattian din zona Țibrinu, achiziționat de muzeu, a fost publicat de colegii Sorin – Cristian Ailincăi și Cătălin Dobrinescu³. Deoarece materialul ceramic a fost recuperat de descoperitor fără precizări privind complexele în care el a apărut, acesta a fost analizat mai ales din punct de vedere tipologic.

De asemenea, în perioada 24-30 septembrie 2003 au fost efectuate alte cercetări de suprafață pe malul lacului Țibrinu⁴. Acestea au evidențiat existența a numeroase fragmente ceramice caracteristice culturii Babadag, civilizației getice (sec. IV-III a. Chr.), perioadei romano-bizantine și celei medievale timpurii (sec. IX-XI p. Chr.). Totodată, au fost efectuate două sondaje, S I (1 x 4 m) și S II (1 x 4 m) situate la circa 50 m, respectiv 300 m de mal, într-un golf larg, pe țărmul sudic

¹ COMȘA 1957, 326-327.

² PĂUNESCU 1999, 212-222.

³ AILINCĂI, DOBRINESCU 2006, 135-157.

⁴ JUGĂNARU *et alii*, 2003, 355-356.

al lacului. În sondajul S I, săpăturile s-au oprit la adâncimea de -1,80 m fără a atinge solul steril, apa freatică împiedicând finalizarea cercetării.

Stratigrafic, nu a fost identificat niciun nivel cultural sau complex arheologic în sondajele realizate, ci doar puține fragmente ceramice atribuite culturilor Babadag și Dridu (în S I). În sondajul S II, situat pe partea lină a unui deal, solul steril a apărut la adâncimea de cca. -0,70-0,80 m. Nici aici nu au apărut urme de locuire.

Cele mai multe materiale ceramice recuperate de E. Mihail au fost descoperite pe malul lacului artificial Țibrinu, care a acoperit așezarea de tip Babadag. Curenții acestuia scot la mal cantități impresionante de ceramică.

Deși în cantitate mare, materialul ceramic descoperit pe malul lacului Țibrinu este lipsit de context arheologic, încadrarea sa realizându-se prin compararea cu situațiile din alte așezări ale culturii Babadag, mai ales cu cele din zona de SV a Dobrogei. Potrivit autorilor sondajului și al studiului publicat, locuirea de la Țibrinu ar consta dintr-o singură etapă de evoluție. În ceea ce privește încadrarea ei cronologică, s-a remarcat prezența a numeroase fragmente ceramice decorate prin imprimare, ceea ce reprezintă un indiciu pentru datarea așezării în faza a doua a culturii Babadag (sec. X-IX a. Chr.). Un argument suplimentar în acest sens ar fi prezența în lotul de materiale recuperate de pe malul lacului a trei instrumente ce foloseau la ornamentarea ceramicii prin imprimare⁵.

Conform informațiilor oferite de Eugen Mihail, din groapa hallstattiană de pe malul lacului s-ar fi recuperat următoarele materiale:

A. Piese de metal		
1	cal miniatural de bronz	inv. 40067
2	fibulă fragmentară (arcul piesei)	inv. 40074
3	pandativ circular de bronz	inv. 40073
4	lamă fragmentară de fierăstrău (?)	inv. 40072
5	buton (nasture?) de bronz	inv. 40045
6	nasture de bronz	inv. 40046
7	nasture fragmentar (descoperit la fundul gropii)	fără inv.
8	nasture	fără inv.
9	nasture	fără inv.
10	nicovală miniaturală de bronz	fără inv.
11	nicovală de bronz	pierdută ulterior
12	spirală de bronz (saltaleoni)	fără inv.
13	ac de păr fragmentar	fără inv.
14	vârf de cuțit (?)	fără inv.
15	verigă întreagă, plată	fără inv.
16	verigă fragmentară din bandă lată, deformată	fără inv.
17	verigă fragmentară, îndoită oval	fără inv.
18	verigă (?) sau bandă îngustă, îndoită	fără inv.

⁵ AILINCĂI, DOBRINESCU 2006, 140-141.

19	vârf de ac (?) îndoit, cu capetele petrecute	fără inv.
20	sârmă subțire, îndoită, cu capetele mult petrecute	fără inv.
21	sârmă foarte subțire, arcuită aproape circular, cu capetele rupte (ca un cercel)	fără inv.
22	verigă mică, fragmentară	fără inv.
23	cercel cu capetele subțiate; corpul crestă transversal	fără inv.
24	verigă mică, întreagă, pentru colier	fără inv.
25	verigă întreagă, cu secțiunea masivă, pentru colier (?)	fără inv.
26	fragment răsucit de fibulă (?)	fără inv.
27	rest de turnare	fără inv.
28	mărgică mică, inelară	fără inv.
29	rest de turnare de bronz, descoperit la fundul gropii	fără inv.
30	rest de turnare, descoperit la fundul gropii	fără inv.
31	piesă nedeterminată de bronz = bucată de mici dimensiuni de bronz (?) brut	fără inv.
32	pumnal (miniatural)	pierdut ulterior
33	fibulă (?) fragmentară cu placă triunghiulară	pierdută ulterior
34	ac de cusut cu urechiușă ovală, perforată, ruptă	pierdut ulterior
35	impungător (?)	pierdut ulterior
36	vârf de dăltiță	fără inv.
B. Alte piese		
37	lingură-creuzet din ceramică cu șanț de turnare	inv. 40061
38	lingură-creuzet din ceramică, cu cioc lateral de turnare	inv. 40062
39	lingură-creuzet fragmentară din ceramică; probabil tot cu cioc de turnare	inv. 40063
40	valvă de formă de turnat din ceramică	inv. 40064
41	fragment de formă de turnat (?) din calcar	fără inv.
42	mojar miniatural de gresie	inv. 40065
43	zdrobitor de cuarțit	fără inv.
44	piesă paralelipipedică fragmentară, lucrată dintr-o concrețiune silicioasă	fără inv.
45	piatră de polizat cu marginile rotunjite și un șanțuleț circular la partea superioară; gresie fină, cuarțoasă, silitică, cu ciment silicios	fără inv.
46	piatră de polizat trapezoidală, din gresie	fără inv.
47	fragmente ceramice hallstattiene (8 bucăți)	fără inv.

48 a, b	omoplat fragmentar, scapulă dreaptă proximală de cerb (<i>Cervus elaphus</i>); fragment de os lung de animal – mamifer de talie mare	
49	fragmente de lipitură	
50	fragment de amforă de Rhodos (ajunsă în groapă dintr-o zonă apropiată)	
C. Obiecte din așezare		
1	buton	inv. 40043
2	buton (nasture?)	inv. 40044
3	verigă pentru colier (sau inel?)	fără inv.
4	verigă mică întreagă pentru colier	fără inv.
5	trei fragmente ceramice, apărute în vecinătatea gropii	fără inv.
6	fragment cochilie de scoică de apă dulce	fără inv.

CATALOG

A. Piese de metal din groapa - depozit.

- Statuetă reprezentând un cal de bronz miniatural; lucrată prin turnare prin procedeul cerii pierdute. Capul este stilizat, fiind sugerate, totuși, urechile animalului; coada nu a mai fost redată, existența ei fiind sugerată de o mică îngroșare (bombare) a părții posterioare a animalului; picioarele, de asemenea stilizate, sunt larg desfăcute. Corpul este străpuns de o perforație orizontală în zona greabănelui, element care – ținând seama și de mai multe analogii, ar putea fi un indiciu despre rostul funcțional al piesei (amuletă?). Bronz maroniu, foarte puțin corodat. Dimensiuni: lungimea 4,5 cm; înălțimea maximă a animalului (în picioare) 2 cm; deschiderea maximă a picioarelor (din spate) 1,5 cm; greutatea 14,47 gr. Inv. 40067; Pl. I, 1; XIII, 1.
MOSCALU, BEDA 1988, 29-32 și fig. 3/11; 4/5 (cu analogiile); TĂTULEA 1984, 109, fig. 7/3 – figurină de cal lucrată prin turnare, din bronz, în cetatea getică de la Bâzdâna (jud. Dolj); VASILIEV, ALDEA, CIUGUDEAN 1991, 71-73 și fig. 19/5.
Reprezentări de cai, dateate în faza târzie a primei epoci a fierului (sau piese care includ astfel de reprezentări), din sec. VI-V a. Chr., la V. Pârvan, *Getica*, 16, fig. 7; 29, fig. 22; 31, fig. 24 (nu prezintă însă analogii perfecte); vezi și SÎRBU 2004, 353-367. Reprezentarea calului în alte medii culturale, la VASILIEV, ALDEA, CIUGUDEAN 1991, 72 și n. 297-302.

- Fibulă fragmentară cu resort (?) dublu. Nu se poate stabili cu exactitate tipul (posibil Glasinac). Arcul, mai îngroșat în zona centrală, are secțiunea rotundă, ca și unul dintre capete, terminat în spirală dublă; celălalt capăt, în spirală simplă, are secțiunea pătrată; vârful

acestui este aşchiat în două bucăţi, răsfârnte. Pe corp, pe ambele feţe laterale prezintă mici creştături oblice, dispuse paralel pe grupe, care la rândul lor sunt aşezate parţial în unghi. La partea de deasupra piesa prezintă doar câteva creştături. Bronz maroniu, parţial corodat. Dimensiuni: lungimea 5,6 cm; înălţimea 2 cm; grosimea maximă a piesei 0,5 cm. Greutatea 6,80 gr. Inv. 40074; Pl. I, 2; XIII, 2.

Piesa ar putea fi de tipul Glasinac, dacă avem în vedere capătul cu secţiunea pătrată şi care putea să continue cu placa triunghiulară; celălalt capăt putea fi continuat, eventual, cu acul fibulei. S-ar apropia de exemplarele de la Gogoşu (care au corpul de asemenea ornamentat cu creştături şi mai îngroşat în zona centrală); vezi BADER 1983, pl. 24/134 (resortul plăcii triunghiulare este pătrat în secţiune), 138, 139; pl. 24/141 (Basarabi, corp nedecorat, secţiunea dreptunghiulară a resortului în continuarea corpului); pl. 24/142; (Proştea Mică); pl. 24/144 (Sf. Gheorghe, corp decorat). Mai apropiate par exemplarele de la Gogoşu – varianta A cu corpul decorat; BADER 1983, pl. 23/132, 133.

3. Pandantiv (?) cu corpul circular şi o prelungire (apucătoare) de prindere. Turnat în tipar bivalv. Partea centrală este parţial corodată; „bordura” bine reliefată, pe ambele părţi (mai reliefată pe una dintre suprafeţe). Apucătoarea de prindere este masivă, cu secţiunea aproximativ pătrată. Marginile piesei nu au fost şlefuite după turnare, astfel încât bronzul prelins între valvele tiparului se păstrează, corodat, de jur-împrejur. Bronz maroniu închis. Dimensiuni: diametrul 2,9 cm; lungimea (cu apucătoarea) 4,2 cm; grosimea mânerului de atârnat 0,7 cm; grosimea maximă a părţii circulare 0,5 cm; greutatea 14,54 gr. Inv. 40073; Pl. I, 3; XIII, 3.

Descoperire relativ asemănătoare la Ghidici, com. Piscu Vechi, jud. Dolj (depozit din Ha mijlociu; sec. VII a. Chr.). OANCEA 1972, 537-552 (46 obiecte); OANCEA, TĂTULEA 1974, 255-263 (completarea depozitului cu încă 59 obiecte); PETRESCU-DÎMBOVIŢA 1977, 165 şi pl. 399/1-30; pl. 400/1-11; 31 neilustrate (din care 23 ca exemplarele din pl. 399/26-30 şi 8 ca cele din pl. 400/1-11); trei protome de păsări acvatice cu verigă de prindere pe dos, pl. 400/14-16; arc de fibulă de tip Vače (pl. 400/17), etc. Pandative circulare s-au aflat şi la Hunia, com. Maglavit, jud. Dolj (depozit cu 15 pandative circulare; tot Ha mijlociu, sec. VII a. Chr.); vezi STOICA, CIOANĂ 1975, 561-565; PETRESCU-DÎMBOVIŢA 1977, 165 şi pl. 401/24-33; pl. 402/1-5 şi 6-10.

4. Fragment de lamă de fierăstrău. Lucrată din bronz prin turnare şi martelare. Un capăt este tăiat oblic (din vechime), iar celălalt este rupt, tot din vechime. Muchia este puţin mai groasă decât restul lamei, iar marginea activă este zimţată. Prezintă o creştătură (decupare) triunghiulară spre unul din capetele lamei. Pe una din suprafeţe are o nervură îngustă, în relief, superficială. Bronz maroniu, parţial corodat. Dimensiuni: lungimea 6,5 cm; lăţimea 3,3 cm; grosimea muchiei 0,1 cm;

greutatea 17,80 gr. Inv. 40072; Pl. I, 4; XIII, 4.

Aflăm analogii din diverse epoci: PETRESCU-DÎMBOVIȚA 1977, 73-74 și pl. 72/18, 19 (Băleni); ENĂCHIUC 1987, 75, nr. 18-21 și fig. 111/18-21 (Dridu); eadem, 1995, fig. 9/6-9.

5. Buton (nasture) de bronz de forma unei calote semiglobulare (semisferice), subțiri. Pe partea interioară se află tortița arcuită, relativ masivă, puțin îndoită. Bronz maroniu, corodat parțial. Partea exterioară – șlefuită; pe cea interioară, între capetele tortiței, se observă încă urmele barurii de metal. Dimensiuni: diametrul 2 cm; înălțimea – cu toartă – 1,3 cm; greutatea 3,91 gr. Inv. 40045; Pl. II, 5; XIV, 5.
6. Buton (nasture) de bronz asemănător exemplarului anterior. Tortița de prindere, plasată pe partea interioară, este de mici dimensiuni. Bronz maroniu. Partea exterioară – șlefuită. Dimensiuni: diametrul 1,8 cm; înălțimea – cu toartă – 0,5 cm; greutatea 2,53 gr. Inv. 45046; Pl. II, 6; XIV, 6.
7. Nasture (buton) fragmentar de bronz de forma unei calote, cu o urechiușă semicirculară pentru a fi prins de îmbrăcămintă (vezi și exemplarele anterioare). Bronz verde închis, corodat (îndeosebi marginile calotei). Dimensiuni: diametrul păstrat 1,8 cm; greutatea 2,11 gr; Pl. II, 7; 14, 7.
Nasturii calotiformi cu urechiușa semicirculară sunt cei mai răspândiți în prima parte a epocii fierului (două exemplare la Babadag; două la Garvăn); vezi AILINCĂI 2009, 311-312 și fig. 82/6; 214/5 (Babadag); 438/4-5 (Garvăn) și 763/5 (ultimul de la Satu Nou – Valea lui Voicu).
Alte descoperiri - în depozite: Lozna, Minișu de Sus, Pecica II și IV, Uioara de Sus, Ungureni II, Tăuteu, Ghidici (PETRESCU-DÎMBOVIȚA 1977, pl. 52/12-13; 55/2; 176/3-8; 177/12-13; 218; 274/10; 331/1-5; 400/14-16) sau Dridu (ENĂCHIUC 1995, fig. 8/20-21), care sugerează o perioadă de circulație destul de largă, din BzD-HaC. De altfel, acești nasturi se găsesc destul de frecvent mai ales în contexte funerare de la începutul epocii fierului la est de Carpați, precum necropola grupului Tămăoani de la Foltești (LÁSZLÓ 2006, fig. 5/3-5), mormântul de la Hansca (LEVIȚKI 1985; LEVIȚKI 1994), dar și în necropolele culturii Saharna-Solonceni (KAŠUBA 2000, fig. 57/19-21; 58/1-4; 59/2; 12/1, 9; 64/1-4; 65/1). Analogii mai puține are butonul de la Enisala, acesta fiind asemănător cu unele exemplare din depozitele de la Băleni (BzD) sau Caransebeș și Ungureni II (HaA1; PETRESCU-DÎMBOVIȚA 1977, pl. 74/24, 126/10; 274/9, 11-12), în vreme ce piesa de la Satu Nou arată unele similitudini cu un nasture din depozitul de la Moldova Veche (PETRESCU-DÎMBOVIȚA, 1977, pl. 165/26).
8. Nasture de bronz cu corpul semisferic și urechiușă de fixare pe dos. Tabla subțire, corodată. Lucrat foarte probabil prin turnare. Bronz

- maroniu, corodat, îndeosebi pe marginile calotei. Dimensiuni: diametrul 1,9 cm; înălțimea 0,5 cm; greutatea 1,37 gr; Pl. II, 8; XIV, 8.
9. Nasture de bronz foarte asemănător (probabil inițial identic) cu cel prezentat anterior; marginile ceva mai corodate; tot bronz maroniu. Dimensiuni: diametrul 1,9 cm; înălțimea 0,5 cm; greutatea 1,45 gr; Pl. II, 9; XIV, 9.
10. Fragment de piesă de bronz (dălțiță sau aplică?); formă plată; vârful rotunjit; neascuțit. Una dintre suprafețe este șlefuită; cealaltă este nefinisată, cu urmele barurii (?) într-o margine. Dimensiuni: lungimea 1,2 cm; lățimea 1,5 cm; grosimea 0,1 cm; greutatea 1,78 gr; Pl. II, 10; XIV, 10.
11. Nicovală de bronz de mici dimensiuni, prismatică, triunghiulară în secțiune, cu marginile rotunjite; vârful piesei este ascuțit piramidal cu patru muchii, pentru a se înfige mai ușor într-un suport de lemn, care-i conferea stabilitate. Pe una din laturi prezintă o șanțuire continuă, longitudinală până în apropierea vârfului. Capătul superior este puțin mai îngroșat, pentru a permite modelarea prin martelare a pieselor mărunte de orfevrărie; în partea sa centrală prezintă o foarte mică alveolare, care s-ar putea datora utilizării nicovalei conform scopului ei. Bronz masiv, cu suprafața maronie și pete verzui, datorate coroziunii. Dimensiuni: lungimea 6,2 cm; grosimea maximă (= a capătului superior) 1,2 cm; greutatea 43,09 gr; Pl. II, 11; XV, 11.
Pentru analogie, vezi IAROSLAVSCHI 1997, 67-69.
12. Spirală de bronz (saltaleoni). Piesa de la Țibrinu este din sârmă de bronz spiralată, aproape complet oxidată; culoare verde deschis. Se păstrează un exemplar rupt în două, cu 12 spire. Dimensiuni: lungimea 2,9 cm; diametrul 0,5 cm; greutatea 2,12 gr; Pl. II, 12; XV, 12.
Astfel de piese ornamentale sunt utilizate încă din epoca timpurie a bronzului (CIUGUDEAN 1986, 76, fig. 6/3-4) și cunosc o intensă folosire pe parcursul Hallstattului timpuriu și mijlociu (PETRESCU-DÎMBOVIȚA 1977, pl. 74/32-33; 113/8; 269/31-32; 401/8-23; 402/6-10), pentru a dispărea din uz abia la sfârșitul Hallstattului târziu (VASILIEV 1980, 103). Reținem aici exemplarele de la *Teleac* (VASILIEV, ALDEA, CIUGUDEAN 1991, 65 și fig. 18/33, 34, 37) și *Bujoru* (MOSCALU, BEDA 1988, 32 și fig. 49 (trei fragmente de la o sârmă de bronz spiralată de tip saltaleoni); aici și discuția asupra răspândirii lor.
13. Ac de păr fragmentar, de tip nedeterminat, deoarece lipsește unul dintre capete; se păstrează doar o parte din corp, cu vârful piesei. Parțial îndoit din vechime. Lucrat dintr-o sârmă de bronz, cu secțiunea rotundă. Bronz maroniu, parțial corodat. Dimensiuni: lungimea 9,8 cm; grosimea 0,4 cm; greutatea 7,65 gr. Inv. 40069; Pl. II, 13; XV, 13.

Acele de bronz cunosc o foarte lungă întrebuințare în Dobrogea, începând din Bronzul mijlociu (depozitul? de la Medgidia și Coslogeni-Bugeac); vezi referitor la Dobrogea, SAFTA 2004.

14. Vârf de cuțit (?) sau poate mai degrabă de seceră (?) de bronz; pare rupt recent, dar poate fi rupt și din vechime. Lucrat prin turnare în tipar monovalv (are o suprafață lisă). Pe una dintre suprafețe prezintă o nervură în relief, unghiulară; marginea exterioară este puțin mai îngroșată pe aceeași suprafață. Piesa este corodată. Nu are tăișul caracteristic atât cuțitelor, cât și secerilor (eventual nu mai este vizibil datorită coroziunii); piesa a fost turnată probabil uniform, urmând ca prelucrarea ei (în speță a tăișului) să fie făcută, eventual, ulterior. Bronz maroniu, cu urme verzi deschise pe ambele suprafețe. Dimensiuni: lungimea păstrată 2,2 cm; lățimea 1,5 cm; grosimea 0,2 cm; greutatea 3,85 gr.; Pl. II, 14; XV, 14.
15. Verigă de bronz circulară, cu secțiunea subțire plan-convexă. A fost lucrată prin turnare în tipar monovalv. Bronz maroniu închis, corodat (nu pare să fi fost lucrată din sârmă, prin martelare, deoarece este dintr-o singură bucată). Dimensiuni: diametrul 3,2 cm; grosimea circa 0,1 cm; greutatea 2,09 gr; Pl. II, 15; XV, 15.
16. Verigă (sau brățară?) fragmentară de bronz, lucrată prin martelare, probabil dintr-o sârmă sau bandă relativ lată. Deformată din vechime (îndoită) având o formă aproximativ ovală, incompletă; ambele capete rupte. Bronz maroniu, cu pete verzui la un capăt al piesei. Dimensiuni: diametrele 2,3 x 1,3 cm; lățimea bandei 0,7 cm; greutatea 2,35 gr; Pl. III, 16; XVI, 16.
17. Verigă (sau brățară – mai degrabă) de bronz fragmentară, lucrată dintr-o sârmă prin turnare și martelare. Un capăt al piesei este rotunjit, iar celălalt rupt. Deformată din vechime, piesa a căpătat o formă aproape ovală. În secțiune apare sub forma unei benzi aproximativ plate, puțin mai bombate la exterior. Bronz maroniu, corodat. Dimensiuni: diametrele 2,5 x 2,3 cm; lățimea bandei 0,5 cm; lungimea desfășurată a verigii 6,2 cm; greutatea 3,03 gr; Pl. III, 17; XVI, 17.
18. Bandă îngustă de bronz, rulată; are capetele petrecute, pe circa 1/3 din diametrul spirei. Nu pare a fi, totuși, o verigă propriu-zisă, deși acest aspect nu poate fi exclus cu totul. Bronz verde închis, cu nuanțe maronii. Dimensiuni: diametrul spirei 1 cm; grosimea bandei 0,1 cm; lățimea bandei 0,3 cm; greutatea 1,06 gr; Pl. III, 18; XVI, 18.
PETRESCU-DÎMBOVIȚA 1977, 158 și pl. 376/5-6, două brățări de bronz cu secțiunea plan-convexă și capetele suprapuse (la Strei Sângiorgiu).
19. Vârf de ac (?) cu un capăt rupt și cu celălalt ascuțit, îndoit

- aproximativ oval, cu capetele petrecute; secțiunea circulară. Acul (?) este subțire, putând fi, eventual, pentru cusut, cu urechea ruptă. Bronz maroniu. Dimensiuni: lățimea maximă a „verigii” formate 1,8 cm; lungimea desfășurată a acului 5,3 cm; grosimea 0,12 cm; greutatea 1,24 gr; Pl. III, 19; XVI, 19.
20. Sârmă subțire de bronz (sau ac?), îndoită, cu capetele petrecute mult, ca o verigă. Unul din capete este rupt, iar celălalt ascuțit. Ar putea fi tot un ac. Secțiune aproximativ ovală sau plan-convexă. Bronz maroniu. Dimensiuni: diametrul maxim 1,2 cm; lungimea desfășurată a sârmei 4,5 cm; grosimea 0,1 cm; greutatea 1,21 gr; Pl. III, 20; XVI, 20.
21. Sârmă foarte subțire din bronz, arcuită aproximativ circular, cu capetele rupte (se aseamănă unui cercel). Secțiune plan-convexă. Bronz maroniu, corodat. Dimensiuni: diametrul 1,2 cm; lungimea desfășurată a sârmei 3,2 cm; grosimea 0,08 cm; grosimea 0,43 gr; Pl. III, 21; XVI, 21.
22. Verigă fragmentară, de mici dimensiuni, de bronz. Ruptă la ambele capete. Bronz maroniu, cu pete verzi-deschise, corodat. Secțiunea circulară. Dimensiuni: diametrul verigii 1,4 cm; grosimea 0,2 cm; greutatea 0,90 gr; Pl. III, 22; XVI, 22.
23. Cercel de bronz rotund, cu capetele subțiate și depărtate; în zona mediană secțiunea este bombată-concavă, asimetrică. La exterior prezintă creștături succesive dese, transversale. Turnat în tipar, probabil monovalv, iar apoi șlefuit și, probabil, crestă. Dimensiuni: diametrul 1,5 cm; grosimea maximă 0,2 cm; greutatea 1,02 gr; Pl. III, 23; XVI, 23.
24. Verigă rotundă pentru colier lucrată prin turnare în tipar monovalv; lățimea piesei este asimetrică, mai îngustă într-o parte (sau subțiată datorită folosirii). Secțiune plan-convexă. Bronz maroniu. Probabil șlefuită la fabricare. Dimensiuni: diametrul 1,2 cm; grosimea maximă 0,2 cm; greutatea 1,05 gr; Pl. III, 24; XVII, 24.
25. Verigă rotundă pentru colier (Ringlein) lucrată prin turnare în tipar (bivalv?); corpul relativ masiv, cu secțiunea plan-convexă. Bronz maroniu. Dimensiuni: diametrul 1,4 cm; lățimea maximă a verigii 0,7 cm; grosimea verigii 0,4 cm; greutatea 3,70 gr; Pl. III, 25; XVII, 25.
26. Fibulă din sârmă îndoită. Are corpul arcuit de mai multe ori sub forma cifrei opt, repetată de cel puțin două ori; acul fibulei este de asemenea arcuit și petrecut pe sub o parte a capătului corpului. Restul corpului, cu portagrafa, lipsește. Bronz maroniu, parțial corodat. Dimensiuni: lungimea maximă 2,8 cm; lățimea maximă 1,8 cm; grosimea sârmei 0,1 cm; greutatea 2,14 gr; Pl. III, 26; XVII, 26.
- Exemplarul pare să aparțină unei fibule din seria Drachtbügelfibeln, ce

se încadrează în tipul Čaka (mai puțin probabil în tipul fibulelor în formă de vioară - Violinbogenfibeln), corespunzătoare variantei estice a tipului Unter-Radl (BADER 1983, 15 și urm.; exemplarul de la Cernatu, p. 18-21); pentru tipul Čaka, mai apropiate de exemplarul nostru sunt piesele de la Zlatna și Tășad (BADER 1983, 23, cat. 10, 11 și pl. 2/10, 11; cu bibliografia pentru tipul Čaka, p. 22-25). PETRESCU-DÎMBOVIȚA, 119 și pl. 278/17 o consideră de tipul passementerie cu sârma ruptă în două. Vezi și VASILIEV, ALDEA, CIUGUDEAN 1991, 66 (fibulele de la Teleac, cu bibliografia).

27. Bucată de turtă de bronz (bronz brut; materie primă pentru realizarea altor obiecte). Are o formă neregulată; culoare maronie. Dimensiuni: lungimea 3 cm; grosimea maximă 1,5 cm; greutatea 16,60 gr; Pl. IV, 27; XVII, 27.
Vezi, între altele, descoperirile de la Dridu: ENĂCHIUC 1987, 85, nr. 276-384 și fig. XIII/153-155; XIV/156-160; eadem, 1995, 291, fig. 9/10-18.
28. Mărgică de foarte mici dimensiuni de bronz; lucrată dintr-un fir foarte subțire, lățit, rulat, cu capetele apropiate. Bronz maroniu. Dimensiuni: diametrul 0,4 cm; grosimea 0,1 cm; greutatea 0,07 gr; Pl. IV, 28; XVII, 28.
Mărgele de alt tip (tubulare) la Dridu: ENĂCHIUC 1987, 83, nr. 128-130, fig. XII, 129, 131.
29. Rest de turnare de bronz; obținut, probabil, tot în procesul tehnologic. Are aspectul unui fragment deformat de verigă (?), cu secțiunea aproape rotundă; puțin lățită la unul din capete. Rotunjirea ambelor capete sugerează faptul că nu reprezintă un obiect fragmentar (fibulă sau verigă), ci un rest de turnare. Bronz maroniu-verde închis. Dimensiuni: lungimea 2 cm; lățimea (unui capăt) 0,6 cm; grosimea (celuilalt capăt) 0,5 cm; greutatea 2,65 gr; Pl. IV, 29; XVII, 29.
30. Rest de turnare de bronz; obținut, probabil, în procesul tehnologic după turnarea unei piese și eliminat ulterior (părțile neregulate ale corpului par să sugereze acest lucru). Bronz maroniu-verde închis, cu câteva puncte verzi deschise datorate corodării. Dimensiuni: lungimea 1,5 cm; lățimea maximă 1 cm; greutatea 2,86 gr; Pl. IV, 30; XVII, 30.
31. Fragment piesă nedeterminată de bronz. Ar putea fi un fragment de fibulă, dar datorită masivității și aspectului său ar putea fi mai degrabă un fragment (capătul?) de ac de păr (ori altă piesă). Bronz masiv; piesa ruptă la toate capetele, se pare încă din vechime; suprafețele corodate parțial; unele zone sunt maronii-negre, altele verzi deschise (datorită corodării).

Dimensiuni: lungimea 2,7 cm; lăţimea maximă 1,3 cm; grosimea 1 cm; greutatea 6,64 gr; Pl. IV, 31; XVII, 31.

32. Pumnal miniatural de bronz cu corpul aproape trapezoidal, alungit spre vârf şi tija pentru înmănuşare alungită dreptunghiular. Zona mediană a piesei este îngroşată, subţiindu-se spre margini; capătul tijei pentru prindere în mâner este subţiat şi foarte puţin lăţit, pentru o mai bună implantare a lui în mâner. Pe una din suprafeţe prezintă mici alveolări rotunde, executate cu un dorn. Bronz roşcat maroniu. Dimensiuni: lungimea 5,8 cm; lăţimea maximă 2 cm. Piesa a fost pierdută ulterior. Pl. V, 32; XVIII, 32.
S-ar apropia de tipul 2 (după CRISTEA 2009, 166) şi ceva mai mult de exemplarele de la Gârbovăţ (cultura Noua; FLORESCU 1991, 69-73, fig. 109/A23); Truşeşti-Ţuguieţa (FLORESCU 1991, 134 şi fig. 100/A5); Ghermăneşti (ICONOMU 2000-2001, 273-288, 275 şi fig. 2/2; 7/15); vezi şi Căndeşti (FLORESCU-FLORESCU 1990, 43).

33. Fibulă (?) fragmentară de bronz din care se păstrează corpul şi placa (portagrafa) triunghiulară. Nu prezintă niciunul dintre cele două resorturi specifice acestui tip de piesă (cel puţin deasupra plăcii triunghiulare). Partea inferioară a plăcii (respectiv capătul de sprijin pentru ac) este ruptă. Placa triunghiulară este ornamentată cu împunsături foarte fine (executate probabil cu un dorn), dispuse în linie pe marginile plăcii, precum şi în formă de mici semicercuri în mijloc. Secţiunea corpului este rotundă, iar a plăcii este dreptunghiulară. Capătul opus plăcii triunghiulare, respectiv resortul şi acul propriu-zis al fibulei este rupt din vechime. Dimensiuni: deschiderea 7,7 cm; lăţimea maximă a plăcii 1,5 cm; Pl. V, 33; XVIII, 33.

Pierdută ulterior (sau răităcită).

Pare să aparţină tipului numit „fibulă cu două resorturi şi o placă triunghiulară” (*Zweischleifige Bogenfibeln mit dreieckiger Fußplatte*). BADER 1983, tipul A, cu secţiune rotundă, dar care avea, probabil, un singur resort; *ibidem* 71-74, varianta A (*mit rundstabigem Bügel*), nr. 128-143, planşele 23-24 (piese întregi şi fragmentare; unele au corpul ornamentat). Placa ornamentată se întâlneşte la un exemplar din varianta B – cu secţiunea patrulateră, la Alexandria: vezi tot BADER 1983, nr. 144, pl. 24 (cu bibliografia). Acelaşi tip, mai simplu, este întâlnit şi la Revărsarea – „Dealul Tichileşti” – AILINCĂI 2009, fig. 721/8.

34. Ac de cusut de bronz probabil de tipul cu capul oval, rupt din vechime; se păstrează o parte a urechiușei. A fost îndoit din vechime, după ieşirea din uz, odată cu ruperea urechiușei. Secţiunea corpului este rotundă. Face parte probabil din varianta acelor de cusut cu urechiușă perforată, confecţionate din bronz. Capătul ascuţit. Tija cu secţiunea rotundă, subţiată treptat spre vârf, cu capătul îndoit şi

încolăcit în ultima jumătate; tija este rotundă în secțiune, cu vârful lung. Urechiușă perforată; lipsește o parte din cap.

Nedeterminat tipologic; capătul superior sugerează, totuși, încadrarea lui în tipul de ac cu urechiușă de formă ovală, perforată și nu de tipul acelor de cusut cu urechiușă obținută prin pliere, situație în care capătul superior este curbat și pliat într-un ochi oval care se închide pe tijă. Nu pare să fie nici de tipul acelor de cusut cu urechiușă despicată (tip lățit la un capăt pentru a forma un cap plat, oval, cu o despicătură de formă ovală sau în forma unei migdale practicate în zona lățită). Pl. V, 34; XVIII, 34.

Acele de cusut cu cap oval și urechiușă perforată, confecționate din bronz sunt relativ răspândite în Bronz și Hallstatt; vezi recent, SAFTA 2004. Asemenea piese s-au descoperit la Augustin (com. Armeniș, jud. Brașov), în așezare Noua (CAVRUC 1997, 28, nr. 46 (ilustrație foto); Bădeni (com. Moldovenești, jud. Cluj), punctul „Movila” sau „Dâmb”, așezare cu vestigii din mai multe epoci; acul a fost atribuit culturii Wietenberg (LAZAROVICI, MILEA 1976, 20, pl. V/7; BOROFFKA 1994, 17 și urm.; 232, pl. 32/7). Alte descoperiri* sunt semnalate la Băteni, jud. Galați (PETRESCU-DÎMBOVIȚA, 1977, 73, fig. 73/28), Cavadinești, jud. Galați (FLORESCU 1991, 45, fig. 111/8; DRAGOMIR 1961, 154, fig. 3/2), Chintelnice - „Știubei”, jud. Bistrița-Năsăud (MARINESCU 1995, 54, pl. 18/14,15, BOROFFKA 1994, 29, nr. 111); Dridu - „La Metereze”, jud. Ialomița (MIHAI 1983, 437, fig. 1/7,8), Gârbovăț, com. Ghidiceni, jud. Galați (FLORESCU 1991, 73, fig. 108/17, 19; 107/7), Otomani, com. Sălacea, jud. Bihor (HOREDT, RUSCU, ORDENTLICH, 1962, 322, fig. 8/1), Tășad, com. Drăgești, jud. Bihor (PETRESCU – DÎMBOVIȚA 1977, 112-113, fig. 213/4-6.) etc.

35. Împungător (?) de bronz, foliform, îngroșat în zona mediană și ascuțit la ambele capete. Are forma unei bare cu secțiunea pătrată în mijloc, rotundă și ascuțită spre vârfuri. Bronz maroniu.

Dimensiuni: lungimea 8,7 cm; grosimea maximă 0,6 cm. Piesa pierdută ulterior (sau răstăcită). Pl. V, 35; XVIII, 35.

Pentru un împungător (sau dorn?), vezi CAVRUC 1998, 88-89 și fig. 37/7 (exemplarul de la Zoltan, com. Ghidfalău; cultura Noua).

36. Dălțiță (?) de bronz cu corpul rectangular și un capăt rotunjit; celălalt capăt este rupt din vechime. Secțiune dreptunghiulară, cu marginile rotunjite. Bronz maroniu închis. Dimensiuni: lungimea 5 cm; lățimea 1,1 cm; grosimea 0,2 cm; Pl. V, 36; XVIII, 36.

Pierdută ulterior (sau răstăcită).

B. Alte piese din groapa - depozit.

37. Lingură de turnat, din ceramică, cu corpul alungit; pereții groși.

* Enumerarea este selectivă; pentru un catalog complet al descoperirilor, vezi SAFTA 2004.

Bazinul adânc, prelungit cu un mic jgheab (sau fantă) de scurgere, cu capătul aproape trapezoidal. Una dintre marginile bazinului este parțial spartă din vechime, de la mijloc către vârf. Mânerul, care pare să fi fost aproximativ paralelipipedic, cu marginile rotunjite, este spart din vechime. Pastă compactă. Suprafața bine netezită, probabil impregnată, maronie-roșcată; interiorul, partea dinspre mâner și o parte din fund negre-cenușii, probabil datorită arderii secundare. Miezul negru.

Dimensiuni: lungimea păstrată 12,2 cm; înălțimea maximă 5 cm; lățimea maximă 6,5 cm. Inv. 40061; Pl. VI, 37; XIX, 37.

Alt tip: Rogova „La Căzărmi” și Dobra, com. Bălăcița, jud. Mehedinți; vezi CRĂCIUNESCU 2004, 178, pl. LIII/3; 2005a, 75, pl. XVII/4 a, b; MĂȚĂU 2009, cat. 54 (Dobra) și 178 (Rogova); pl. 3/1 (Dobra) și 2 (Rogova); alt tip pl. 3/4 (Oravița Mare; vase folosite la turnarea materialului incandescent); vezi și JUGĂNARU 2005, 64-65, fig. 47/8 (Garvăn, Mlăjitul Florilor); LÁSZLÓ 1994, 64, fig. 13/1 (Grănicești).

38. Lingură de turnat metal topit din ceramică cu bazinul aproape circular și cioc lateral pentru turnare. Mânerul, aproximativ trapezoidal cu marginile rotunjite prezintă un orificiu pentru tija-prelungitor, adânc de 2,6 cm și cu diametrul (la ieșire) de 0,6 x 0,5 cm; orificiul amintit străbate aproape întregul mâner, fără a-l străpunge spre bazin (unde acesta prezintă, totuși, o foarte mică bombare). Marginea superioară a buzei este ciobită în partea opusă ciocului. Pastă grosieră, cu cioburi pisate și concrețiuni calcaroase; suprafața netezită sumar. Baza aproape plată. La exterior are culoarea gălbuie-cenușie, cu o nuanță mai roșcată pe o latură. Fundul și interiorul bazinului au o culoare mai intens cenușie.

Dimensiuni: lungimea 7 cm; lățimea maximă (cu cioc) 5,3 cm; înălțimea maximă 2,5 cm. Inv. 40062; Pl. VI, 38; XX, 38.

Rogova – „La Căzărmi” (jud. Mehedinți), cultura Verbicioara; CRĂCIUNESCU 2005 a, 58, 62; pl. I/6; IV 7. MĂȚĂU 2009, cat. 178, pl. 3/2. Vezi pentru lingură de turnat, LOISON 2003, fig. 36/4; 54/3; LEVIŢKI, SÎRBU 2010, 334, 337, fig. 1/2-3 (tipul II; coada este însă dispusă orizontal față de bază și prelungitorul are un orificiu longitudinal).

39. Lingură de turnat metalul topit, fragmentară, din ceramică, de tipul cu bazinul aproape circular și cioc lateral pentru turnare. Mânerul aproximativ trapezoidal, cu marginile rotunjite, spart spre capăt, la partea superioară; prezintă un orificiu pentru tija-prelungitor, adânc (inițial) de 3,3 cm și cu diametrul de 0,6 cm; orificiul pentru tijă a fost practicat în mâner și în talpa groasă a creuzetului, pentru a nu străpunge bazinul. Pereții sunt groși (îndeosebi talpa piesei). Lipsă cea mai mare parte a bazinului. Pastă grosieră, cu foarte multe concrețiuni calcaroase în amestec. La partea superioară are culoarea maronie-roșcată; partea inferioară este cenușie-neagră, datorită arderii

secundare.

Dimensiuni: lungimea actuală 5,5 cm; lățimea maximă păstrată 3,5 cm; înălțimea maximă păstrată 2,2 cm. Inv. 40063; Pl. VI, 39; XX, 39.

Același tip (și aceleași trimiteri) cu piesa inv. 40062 (cat. 38).

40. Valvă de formă de turnare, din lut, de tipul bivalv, cu corpul puțin tronconic (aproape paralelipipedic), cu partea exterioară rotunjită; partea interioară plată, foarte puțin concavă. Cu siguranță, fața celeilalte valve era puțin convexă. La partea superioară a valvei se păstrează canalul de turnare – cu cap de ac. Nu pare să fie de tipul monovalv acoperit. Piesa de podoabă pentru care s-a utilizat tiparul pare să fi fost un ac(?) cu capul răsucit(?) sau prelungirea unui cercel(?) La partea interioară, la bază, prezintă o pantă transversală, probabil pentru a permite scurgerea surplusului de material sau este un defect de execuție.

În zona mediană, pe ambele laturi, prezintă două creștături, reprezentând probabil semne pentru alăturarea perfectă a celor două valve și prinderea lor; o altă creștătură transversală este aplicată pe baza valvei.

Pastă de calitate, densă, compactă, cărămizie, cenușie închisă pe o latură.

Dimensiuni: înălțimea 4 cm; lățimea 2,5 cm; grosimea la bază 1,5 cm. Inv. 40064; Pl. VII, 40; XXI, 40.

De obicei asemenea tipare se făceau din gresie. Dimensiunea mică a piesei permite evacuarea gazelor la turnare și primește materialul la temperatura necesară.

Conul de turnare reprezintă obiectul care se obține. Poate fi cercel sau ac cu capul răsucit(?) Nu pare să fi fost utilizat pentru turnarea unui obiect de bronz (fără a fi exclus); putea fi folosit și pentru aur și argint, cu temperatură mică de topire.

HÄNSEL 1976, I, 31, 35, 37-41, 61, 188; II, pl. 1-3 – depozitul de tipare de la Pobit Kamăc (mai apropiat la noi de pl. 2/6, 7); ČERNÍH 1978, 254-257 și pl. 68/4; tiparul nu este descris de autor, doar ilustrat; la p. 257 sunt menționate și alte tipare pentru care nu s-au aflat analogii.

41. Formă de turnare fragmentară, din calcar. Se păstrează doar o parte din capătul superior, rotunjit. Nu se poate preciza cu certitudine aspectul său inițial; piesa putea fi, eventual, de formă ovală, cilindrică sau paralelipipedică. În capătul său rotunjit îngrijit a fost săpat un orificiu de turnare relativ adânc, cilindric; acesta este lărgit spre exterior, probabil pentru a permite atât turnarea metalului topit, cât și extragerea piesei după răcire. Calcar alburiu-cenușiu, oolitic, poros, însă dur.

Dimensiuni: înălțimea 3 cm; grosimea 4,5 cm; adâncimea orificiului de turnare 1,4 cm; diametrul acestuia la bază 0,5 cm; diametrul lui la partea superioară 1,1 cm; Pl. VII, 41; XXI, 41.

În orificiul amintit putea să se toarne o parte componentă a unei podoabe (?) sau a unui alt obiect, greu de determinat, care mai apoi se suda cu o piesă formată din părți multiple.

42. Mojar miniatural lucrat dintr-o placă de piatră cu corpul aproximativ dreptunghiular. Suprafața exterioară (activă) este șlefuită, cu o cavitate concavă, rotundă, relativ adâncă, dispusă central. Toate cele patru laturi, ca și partea dorsală a piesei, n-au mai fost șlefuite după ce au fost desprinse din zăcământ, ci doar cioplite aproximativ regulat. Gresie cuarțoasă cu ciment silicios (întâlnită mai ales în zona Denis Tepe). Roca este cenușie deschisă; partea dorsală este cenușie-maronie, datorită arderilor ulterioare, eventual din timpul folosirii piesei. În cavitatea practică la partea superioară erau zdrobite, probabil, minereurile utilizate în cadrul procesului tehnologic specific. Dimensiuni: 8,5 cm; lățimea 6 cm; grosimea maximă 2,5 cm; adâncimea maximă a cavității centrale 1 cm. Inv. 45065; Pl. VIII, 42; XXI, 42.

43. a) Zdrobitor de piatră (cuarțit) cu corpul aproximativ oval-alungit, lustruit; în secțiune transversală are de asemenea o formă ovală. Capătul mai gros, activ, are suprafața abrazivă, dovadă a folosirii îndelungate a piesei ca pisălog sau zdrobitor pentru diferite minereuri sau ingrediente.

Piatra pare a fi locală, putând proveni atât din depunerile terestre din zonă, cât și din cele aflate în lacul Țibrinu.

Suprafața gălbuie-maronie deschisă pare să sugereze că piesa a fost arsă secundar. Zdrobitorul prezintă deteriorări ale părții sale active, survenite pe perioada folosirii-, desprinderi mărunte de așchii și alterări ale capătului piesei sub forma unor ciobituri și spărturi mărunte, rezultate ca urmare a ciocănirii violente și repetate de alte materiale dure. S-a urmărit chiar o anumită regularizare a părții sale active, prin cioplire intenționată de jur împrejurul capătului mare.

Dimensiuni: înălțimea 7,4 cm; lățime maximă 4,4 cm; grosimea maximă la bază 2,3 cm; Pl. VIII, 43 a; XXII, 43.

b) Mic fragment de zgură de forma unei semicalote neregulate. Pare a fi zgură de lut, și nu un reziduu de la prelucrarea metalului. Dimensiuni: 1 x 0,7 cm; Pl. VIII, 43 b.

Pentru zdrobitor, vezi AILINCĂI 2009, 335, nr. 16 (frecător de formă oval-alungită) și fig. 199/5.

44. Gresie aproximativ paralelipipedică, cu marginile rotunjite, ceea ce îi dă piesei o formă ovală în secțiune; capătul superior, rotunjit, este delimitat de restul corpului printr-un șanț circular. Pe una dintre suprafețele late apare o adâncitură oblică, naturală. Capătul inferior al piesei este rupt din vechime, fără a mai fi șlefuit. Suprafețele șlefuite fin. Gresie fină, cuarțoasă, silitică, cu ciment silicios; culoare cenușie

deschisă, cu nuanțe gălbui.

Nu se poate preciza exact scopul utilizării acestei piese; a fost folosită, eventual, pentru a îndoi și a da o formă ovală unor verigi de metal. S-ar putea să fi fost folosită ca polizor pentru metal, pentru șlefuit formele de turnat. Șlefuirea completă și îngrijită a piesei, cu excepția bazei, sugerează utilizarea sa îndelungată.

Dimensiuni: înălțimea 5,3 cm; diametrele bazei 2,8 x 2,1 cm. Inv. 40066; Pl. IX, 44; XXII, 44.

45. Unealtă cu funcțiuni multiple, fragmentară. Piesa are o formă paralelipipedică, cu secțiunea aproximativ dreptunghiulară și muchiile foarte puțin netezite. Una dintre fețele piesei este ușor concavă longitudinal și parțial șlefuită, dovadă a utilizării sale. Cealaltă față, nefinisată complet, prezintă o mică excrescență. Ruptă la ambele capete, deoarece este posibil să fi fost folosită și într-un alt scop (ca percutor?). Pete cenușii neuniforme, pe toate suprafețele, datorate probabil arderii. Forma și starea suprafețelor sale sugerează că acest instrument a fost utilizat drept frecător și cute pentru polizarea altor piese de gresie sau de metal, scoase din forme. Roca din care a fost realizată piesa este o concrețiune silicioasă.

Dimensiuni: lungimea 5,8 cm; lățimea maximă 2,5 cm; grosimea maximă 1,8 cm; Pl. IX, 45; XXII, 45.

Nu există urme ale unei utilizări îndelungate. Doar una dintre suprafețele mari, longitudinale, este alveolată parțial, probabil fiind puțin utilizată pentru polizare.

Formă de turnare nefinisată (semifabricat) cu o suprafață netedă – parte a unui tipar bivalv nefinisat (semifabricat) pentru turnarea obiectelor mai mici.

Vezi la LEVIȚKI, SÎRBU 2010, 337 și fig. 2/1, 3.

46. Cute (polizor) din gresie de formă trapezoidală, de dimensiuni reduse; secțiune aproximativ dreptunghiulară; muchiile puțin rotunjite. Una dintre fețele piesei este puțin concavă longitudinal și șlefuită, reprezentând partea activă. Celelalte laturi sunt netezite sumar. Pe una dintre laturile înguste prezintă o creștătură oblică; pe cealaltă este o altă creștătură superficială, dispusă în unghi. De asemenea, alte creștături (una oblică și cealaltă în unghi ascuțit) apar pe capătul mai gros al piesei. E posibil ca aceste creștături să reprezinte, de fapt, urmele utilizării piesei pentru polizarea unor obiecte subțiri (ace, sârmulițe etc.). Gresie cenușie, cu o nuanță roșcată și pete cenușii datorate arderii. Piesa pare să fi avut o perioadă relativ lungă de folosire; este interesantă deoarece a fost utilizată întreaga suprafață, respectiv cele șase fețe (îndeosebi – cinci dintre ele – fețele longitudinale și cea a bazei mari). Dimensiuni: înălțimea 5 cm; lățimea maximă 3,4 cm; grosimea maximă (la partea inferioară) 2,5 cm; Pl. X, 46; XXII, 46.

47. (1-8) *Materialele ceramice hallstattiene din groapa - depozit.*
1. Fragment de perete de vas bitronconic sau bombat; maroniu-cenușiu închis la exterior, negru la interior; ambele suprafețe lustruite. Concrețiuni calcaroase relativ mari în pastă. Dimensiunile fragmentului 7,8 x 5 cm; grosime 0,8 cm; Pl. X, 47/1.
 2. Mic fragment de vas de același tip; suprafața exterioară neagră-cenușie, cea interioară maronie. Dimensiuni: 3,5 x 1,5 cm; grosimea 1,1 cm; Pl. X, 47/2.
 3. Fund fragmentar de vas borcan (sau castron – strachină?); baza plată, foarte puțin profilată; suprafețele gălbui-cenușii, netezite sumar. Dimensiuni: înălțimea (reconstituită) a fragmentului 1,5 cm; grosimea peretelui 0,8 cm; Pl. X, 47/3.
 4. Mic fragment de vas bitronconic sau bombat, cu suprafața cenușie la interior, maronie și bine lustruită la exterior. Dimensiuni 2,8 x 2 cm; grosimea 0,7 cm; Pl. X, 47/4.
 5. Mic fragment de perete de cană (ori strachină – castron?), cu suprafața gălbuie-cenușie la interior, neagră-cărbune la exterior. Ambele suprafețe bine lustruite. Dimensiuni: 3,1 x 2,1 cm; grosimea 0,6 cm; Pl. X, 47/5.
 6. Mic fragment de perete de vas (bitronconic sau bombat?), așchiat; suprafața păstrată este maronie-gălbuie, bine lustruită. Dimensiuni: 3 x 1,6 cm.
 7. Mic fragment de vas de același tip, dinspre bază; negru pe ambele părți, cu suprafața lustruită.
 8. Mic fragment de strachină sau castron(?); maroniu la exterior, cenușiu la interior.
48. Fragment de vatră (fără crustă); argilă arsă intens, de culoare neagră. Dimensiuni: 4,4 x 3,5 x 2,5 cm; Pl. XI, 48.
49. Două bucăți de lipitură, de mici dimensiuni; de culoare cărămidie-gălbuie. Alte două fragmente de lipitură (?) de mici dimensiuni, de culoare cărămidie-gălbuie; unul prezintă urma amprenteii nuietei.
50. Fragment de amforă elenistică, de Rhodos, scursă din zonă peste restul gropii.

51. a) Scapulă dreaptă proximală de cerb (*Cervus elaphus*) cu cavitatea glenoidă (fosa articulară) bine păstrată. O parte a osului a fost tăiată oblic din vechime, sub proeminența din zona glenoidă. Suprafața osului este maronie, cu pete gălbui. Nu a fost crestat. Dimensiuni: lungimea 1,8 cm; diametrele zonei glenoide 4,8 x 4,6 cm; Pl. XI, 51 a.
b) Fragment de mici dimensiuni provenind de la un os lung de mamifer de talie mare*.

C. *Obiecte din așezare.*

1. Buton (sau nasture) de bronz, cu corpul hemisferic (sau bombat, semiglobular). Pe partea inferioară prezintă capetele tije care permitea prinderea butonului, ruptă din vechime; tot la interior, pe direcția tije, se observă și urmele borurii rămase după turnarea piesei. Suprafața exterioară perfect șlefuită. Bronz cu patină verde-deschis, cu nuanțe ruginii la interior (datorită fierului din conținutul piesei sau vecinătății unor obiecte de fier care s-au corodat). Calota relativ groasă. Dimensiuni: diametrul 2,3 cm; înălțimea 0,6 cm; grosimea calotei 0,2 cm; greutatea 7,40 gr.; Inv. 40043. Pl. XII, A 1; XXIII, A 1.
2. Buton (sau nasture) de bronz cu corpul hemisferic (sau bombat, semiglobular). Pe partea interioară prezintă o verigă pentru prindere. Bronz corodat, de culoare maronie (poate și datorită unui conținut ridicat de fier). Calota subțire (sub 0,1 cm la margine). Piesa parțial corodată (mai ales pe margini). Dimensiuni: diametrul 1,9 cm; înălțimea 4 cm; greutatea 2,19 gr. Inv. 40044. Pl. XII, A 2; XXIII, A 2.
Vezi PETRESCU-DÎMBOVIȚA 1977, 115 și pl. 248/1-36 (Ulioara de Sus; Hallstatt A 1; sec. XII a. Chr.), dar și alte descoperiri.
3. Verigă pentru colier (Ringlein) sau mai probabil inel cu secțiunea rotundă. Bronz maroniu, corodat, încât nu se poate preciza dacă a fost șlefuit după scoaterea din tipar. O parte este mai subțiată. A fost lucrat dintr-un fir de bronz (sârmă) cu capetele unite. Dimensiuni: diametrul 2 cm; grosimea maximă a firului de sârmă 0,2 cm; greutatea 1,76 gr; Pl. XII, A 3.
4. Verigă rotundă pentru colier (Ringlein) lucrată prin turnare, martelare și șlefuire. Partea mai lată are secțiunea concav-convexă, iar cea subțire rotundă. Bronz maroniu, bine conservat. Dimensiuni: diametrul 1,6 cm; grosimea maximă 0,4 cm; greutatea 1,30 gr; Pl. XII, A 4.
Piese asemănătoare sunt frecvente; vezi la Dridu, ENĂCHIUC 1987, 79 (inele) și 83 (m. 126, 127), fig. X, 120-121; eadem, 1995, 279-310; 28, nr. 96

* Determinarea oaselor a fost făcută de dr. Adrian Bălășescu de la Muzeul Național de Istorie a României.

și fig. 5/27 – inel; 286, nr. 128, 129, pl. 8/11; 8/12 – verigă pentru colier; (dar cu secțiune patrulateră și asemănător cu pl. 5/26, 28); VASILIEV, ALDEA, CIUGUDEAN 1991, 67 și fig. 18/29, 43; încadrate în categoria pieselor de centură și au servit, în majoritate, ca atârănători.

5/1-3. *Materiale ceramice hallstattiene din așezare.*

1. Buză de borcan bitronconic (sau oală?) cu marginea teșită spre interior și îngroșată puțin la exterior; pastă gălbuie-cenușie, grosieră, uniformă, cu cioburi pisate în compoziție. Suprafața exterioară a fragmentului este bine netezită, uniformă; cea interioară este corodată. Dimensiuni: înălțimea 4 cm; lățimea maximă 4,4 cm; Pl. XII, A 5/1. AILINCĂI, DOBRINESCU 2006, 136 și fig. 2/7, 9 (foarte asemănător) și 5/15.
2. Fragment de perete de borcan din categoria ceramicii grosiere (de bucătărie); maroniu-cenușiu, cu urme negre datorate arderii secundare la interior, gălbuie la exterior; suprafața exterioară aspră. Cioburi pisate în compoziție. Dimensiuni: 5,2 x 2,8 cm; grosimea 1,1 cm; Pl. XII, A 5/2. AILINCĂI, DOBRINESCU 2006, 137 și fig. 10/1-9; 11/3, 5; 8-9.
3. Fragment de perete de borcan sau oală; cenușiu la interior și gălbui-cenușiu deschis la exterior; concrețiuni feruginoase la exterior. Ambele suprafețe netezite. Dimensiuni: 6 x 5 cm; grosimea 0,6 cm; Pl. XII, A5/3.

Alte materiale din așezare.

6. Fragment de cochilie de scoică de apă dulce.

ANALIZELE PIESELOR DE METAL*

Nr. crt.	Nr. inv.	Denumirea piesei	Ti	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	Pb	As	Bi	Ag	Sn	Sb	Sr	Rb
1	40067	cal miniatural de bronz - corodat				0.6	91.04		0.16	0.42	0	1.19	1.73	4.86		
2	40074	fibulă fragmentară (arcul piesei) - corodată			0.001	0.1	98.52		0.18	0.09	0.001	0.001	1.11	0.001		
3	40073	pandantiv circular de bronz - corodat			0.28	0.001	94.38		2.12			0.001	3.22			
4	40072	lamă fragmentară de fierăstrău (?) - corodată			0.13	0.001	99.68		0.001	0.001			0.19			
5	40045	buton (nasture?) de bronz - corodat (cuprit)				1.16	95.15		0.47				2.02	1.19		
6	40046	nasture de bronz			0.38	0.34	90.78		0.06	0.08		0.001	7.08	1.29		
7	-	nasture fragmentar			17.13		73.51		0.001	0.001		0.001	9.37	0.001		
8	-	nasture			0.25	0.59	95.84		0.2	0.1	0.001	0.001	1.37	1.65		
9	-	nasture			0.15	0.39	95.18		0.21	0.2	0.001	0.001	2.89	0.98		
10	-	nicovală miniaturală de bronz			0.32	0.13	81.84	2.58	2.59				11.54	1		
11	-	nicovală de bronz														
12	-	spirală de bronz (saltaleoni)			3.1		79.16		0.001	0.001		0.001	17.74			
13	-	ac de păr fragmentar			0.65	0.001	99.35		0.001	0.001						
14	-	vârf de cuțit (?)			0.45		77.31	1.23	6.65			0.88	13.48			
15	-	verigă întreagă, plată			0.001	0.001	91.22		0.001			0.001	4.94	3.84		
16	-	verigă fragmentară din bandă lată, deformată			0.12		87.31	3.52	0.05	0.05		0.001	8.95			
17	-	verigă fragmentară, îndoită oval			0.35		99.22		0.001	0.001			0.43			
18	-	verigă (?) sau bandă îngustă, îndoită		0.25	5.47		88.97		0.39	0.13			4.79			
19	-	vârf de ac (?) îndoit, cu capetele petrecute			0.15		99.49		0.001	0.001			0.36			
20	-	sârmă subțire, îndoită, cu capetele mult petrecute			0.41	0.001	91.51		0.75	0.15			7.17			
21	-	sârmă foarte subțire, arcuită aproape circular, cu capetele rupte (ca un cercel)					84.86		0.001	0.001		0.001	7.27	5.88		
22	-	verigă mică, fragmentară			0.45	0.54	74.71		0.46	0.22	0.001	0.001	21.36	2.26		
23	-	cercel cu capetele subțiate; corpul crestă transversal			0.001		99.79		0.21		0.001	0.001				
24	-	verigă mică, întreagă, pentru colier			0.001	87.87		2.44		0.001		9.69				
25	-	verigă întreagă, cu secțiunea masivă, pentru colier (?)			0.43		84.23	4.95	0.68	0.17	0.001	0.001	9.54			
26	-	fragment răsucit de fibulă (?)			0.001	0.38	91.68		0.001	0.001		0.001	5.5	2.44		
27	-	rest de turnare			1.61		54.25		41.55				2.59			
28	-	mărgică mică, inelară			0.001	0.001	99.64		0.36		0.001					
29	-	rest de turnare de bronz			3.77		89.93	2.81	1.44				2.05			
30	-	rest de turnare			4.57		73.47		5.26				16.7			
31	-	piesă nedeterminată de bronz = bucată de mici dimensiuni de bronz (?) brut			0.001	0.22	98.4		0.17			0.001	0.73	0.48		
	-	fragment de zgură	2.93	1.29	93.84	0.001	0.001	0.001							1.94	0.001
Plic 1**	40043	buton - strat gros de coroziune			0.001	0.001	16.13		26.31	0.37		0.001	56.13	1.06		
Plic 2**	40044	buton (nasture?) - curățat, cuprit superficial			0.001	0.54	89.55		0.24	0.23		1.02	6.6	1.83		
Plic 3**	-	verigă pentru colier sau inel			0.18		81.15	16.59	0.001				2.08			
Plic 4**	-	verigă mică întreagă pentru colier			0.001		82.7		0.91	0.001		0.001	16.39			

* Analizele au fost executate cu un spectometru de fluorescență de raze X portabil, tip innovX Systems Alpha Series, cu anticatod de W, detector SIPIN, răcire Peltier, timp de achiziție 30 s.

** Piese recuperate din așezare.

BIBLIOGRAFIE

- AILINCĂI 2009 – S.Cr. Ailincăi, *Începuturile epocii fierului în Dobrogea*. Teză de doctorat, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Istorie, Iași, 2009.
- AILINCĂI, DOBRINESCU 2006 – S.Cr. Ailincăi, C. Dobrinescu, *Așezarea din perioada timpurie a epocii fierului de la Țibrinu – „La Lac”* (com. Mircea Vodă, jud. Constanța), Istros 13 (2006), 135-157.
- BADER 1983 – T. Bader, *Die Fibeln in Rumänien*, PBF, XIV, 6, München, 1983.
- BOROFFKA 1994 – N. Boroffka, *Die Wietenberg Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*, UPA, Bonn, 1994.
- CAVRUC 1997 – V. Cavruc, *Catalogul expoziției „Civilizația epocii bronzului în Transilvania”*, Alba Iulia, 1997.
- CAVRUC 1998 – V. Cavruc (ed.), *Repertoriul arheologic al județului Covasna, Sfântu Gheorghe*, 1998.
- CERNÎH 1978 – E.N. Černîh, *Gornoe delo i metallurgija v drevneișei Balgarii*, Sofia, 1978.
- CIUGUDEAN 1986 – H. Ciugudean, *Grupul tumular Bedeleu și câteva considerații privind epoca timpurie a bronzului în vestul Transilvaniei*, Apulum 23 (1986), 67-82.
- COMȘA 1953 – Eugen Comșa, *Câteva descoperiri arheologice din raionul Medgidia (regiunea Constanța)*, Materiale 4 (1957), 325-334.
- CRĂCIUNESCU 2004 – G. Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în jumătatea vestică a Olteniei*, Craiova, 2004.
- CRĂCIUNESCU 2005 – G. Crăciunescu, *Der Bronzefund aus Mileni, Kr. Mehedinți*, in T. Soroceanu (Hrsg.), *Bronzefunde aus Rumänien*, II, Cluj-Napoca, 2005, 209-218.
- CRĂCIUNESCU 2005a – G. Crăciunescu, *Mărturii ale practicării metalurgiei și obiecte de metal în cadrul culturii Verbicioara*, Drobeta 15 (2005), 57-102.
- CRISTEA 2009 – Fl. Liviu Cristea, *Metalurgia bronzului în regiunile est-carpătice la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului*, Teză de doctorat, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Istorie, Iași, 2009.
- DRAGOMIR 1961 – I.T. Dragomir, *Săpăturile de la Cavadinești*, Materiale 7 (1961), 151-162.
- ENĂCHIU 1987 – V. Enăchiuc, *Depozitul (turnătorie) de bronzuri de la Dridu (jud. Ialomița)*, Thraco-Dacia 8 (1987), 1-2, 72-91.
- ENĂCHIU 1995 – V. Enăchiuc, *Der Bronzefund von Dridu, Kr. Ialomița*, in Tudor Soroceanu (Hrsg.), *Bronzefunde aus Rumänien*, PAS 10, Berlin, 1995, 279-310.
- FLORESCU 1991 – A.C. Florescu, *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România. Așezări și necropole*, CCDJ 9 (1991).
- FLORESCU, FLORESCU 1990 – M. Florescu, A. Florescu, *Unele observații cu privire la geneza culturii Noua în zonele de curbură ale Carpaților Răsăriteni*, ArhMold 13 (1990), 49-102.
- HÄNSEL 1976 – B. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der Unteren Donau*, Bonn, 1976.
- HOREDT, RUSCU, ORDENTLICH 1962 – K. Horedt, M. Rucu, I. Ordentlich, *Săpăturile de la Otomani*, Materiale 8 (1962), 317-324.
- IAROSLAVISCHI 1976 – Eug. Iaroslavski, *Tehnica la daci*, Cluj-Napoca, 1976.
- ICONOMU 2000-2001 – C. Iconomu, *Noi date arheologice despre județul Vaslui rezultate dintr-o donație*, ArhMold 23-24 (2000-2001), 273-288.
- JUGĂNARU 2005 – G. Jugănar, *Cultura Babadag. I.*, Constanța, 2005.
- JUGĂNARU et alii 2003 – G. Jugănar, S.Cr. Ailincăi, V. Voinea, C. Dobrinescu, *Țibrinu, com. Mircea Vodă, jud. Constanța, punct: Țibrinu – „La Lac”*, CCA, Campania 2003, 355-356.
- KAŠUBA 2000 – M.T. Kašuba, *Rannee železo v lesostepi mezdu Dnestrm i Siretom (Kultura Cozia-Saharna)*, Stratum 3 (2000), 241-488.

LÁSZLÓ 1994 – A. László, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați*, Bibliotheca Thracologica, II, București.

LÁSZLÓ 2006 – A. László, *Sur les coutumes funéraires des populations du Bas-Danube au début de l'Âge du Fer*, in V. Lungu, G. Simion, F. Topoleanu (eds.), *Pratiques funéraires et manifestations de l'identité culturelle (Âge du Bronze et Âge du Fer)*, Actes du IVe Colloque International d'Archéologie Funéraire, Tulcea, 2006, 105-116.

LAZAROVICI, MILEA 1976 – Gh. Lazarovici, Z. Milea, *Săpăturile arheologice de la Bădeni, campania 1968*, ActaMN 13 (1976), 7-35.

LEVIȚKI 1985 – O. Levițki, *Progrebenie rannego železnogo veka u. Gansk*, AIM v 1981, 125-128.

LEVIȚKI 1994 – O. Levițki, *Grupul Holercani-Hansca, aspectul pruto-nistean al complexului hallstattian timpuriu cu ceramică incizată*, în P. Roman, M. Alexianu (eds.), *Relations Thraco-Illyro-Helléniques*, București, 1994, 219-256.

LEVIȚKI, SÎRBU 2010 – O. Levițki, Gh. Sîrbu, *Noi dovezi ale prelucrării locale a bronzului în aria est-carpatică a complexului hallstattian timpuriu cu ceramică canelată*, MemAntiq 25-26 (2010), 329-357.

LOISON 2003 – Gilles Loison, *L'Âge du Bronze ancien en Auvergne*, Archives d'Écologie Préhistorique, École des Hautes Études en Sciences Sociales, Toulouse, 2003.

MARINESCU 1995 – G. Marinescu, *Cercetări și descoperiri din epoca bronzului în nord-estul Transilvaniei (II)*, Revista Bistriței 9 (1995), 49-124.

MĂȚĂU 2009 – Fl. Mățău, *Metalurgie și societate la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului în regiunea Dunării de Jos*, Teză de doctorat, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Istorie, Iași, 2009.

MIHAI 1983 – V. Mihai, *Cercetările arheologice de la Dridu - „La metereze” (1979-1980)*, Materiale 15, Brașov 1983, 439-445.

MOSCALU, BEDA 1988 – E. Moscalu, C. Beda, *Bujoru. Un tumul cu car-cazan votiv aparținând culturii Basarabi*, Thraco-Dacica 9 (1988), 23-47.

OANCEA 1972 – A. Oancea, *Depozitul de bronzuri de la Ghidici*, SCIV 23 (1972), 4, 537-552.

OANCEA, TĂTULEA 1974 – A. Oancea, C. Mărgărit Tătulea, *Depozitul de bronzuri de la Ghidici*, SCIV 25 (1974), 2, 255-263.

PĂUNESCU 1999 – Al. Păunescu, *Paleoliticul și mezoliticul de pe teritoriul Dobrogei*, vol. II, București, 1999.

PETRESCU-DÎMBOVIȚA 1977 – M. Petrescu-Dîmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977.

SAFTA 2004 – E. Safta, *Acele din neolitic, epoca bronzului și prima epocă a fierului în România*, Teză de doctorat, Universitatea București, Facultatea de Istorie, 2004.

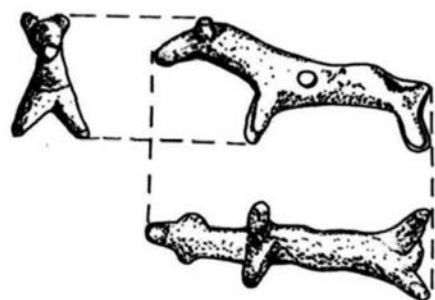
SÎRBU 2004 – V. Sîrbu, *Figurine de cai din epoca fierului la tracii nordici*, MemAntiq 23 (2004), 353-367.

STOICA, CIOANĂ 1975 – O. Stoica, V. Cioană, *Un depozit de bronzuri descoperit la Maglav*, SCIV 26 (1975), 4, 561-565.

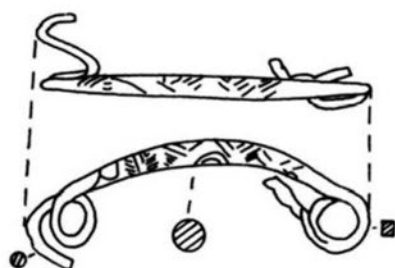
TĂTULEA 1984 – C. Mărgărit Tătulea, *Așezarea geto-dacică fortificată de la Bâzdâna, jud. Dolj. Considerații preliminare*, Thraco-Dacica 5 (1984), 1-2, 92-110.

VASILIEV 1980 – V. Vasiliev, *Sciții agățîrși pe teritoriul României*, Cluj-Napoca, 1980.

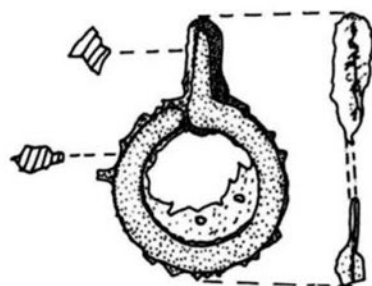
VASILIEV, ALDEA, CIUGUDEAN 1991 – V. Vasiliev, I.A. Aldea, H. Ciugudean, *Civilizația dacică timpurie în aria intracarpatică a României. Contribuții arheologice: așezarea fortificată de la Teleac*, Cluj, 1991.

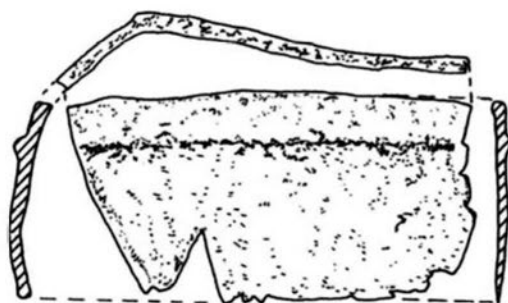
1

2

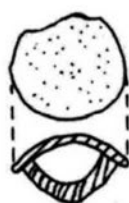
3

4

Pl. I

5

6

7

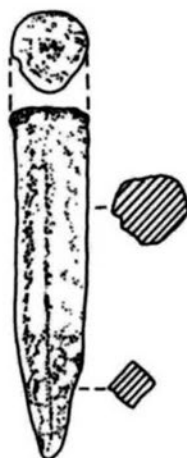
8

9

10

11

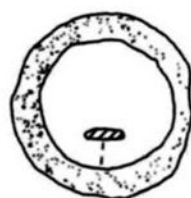
12

13

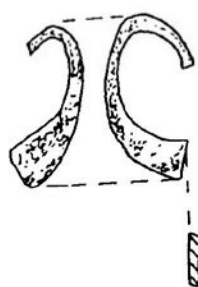
14

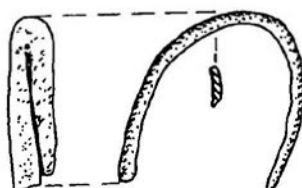
15

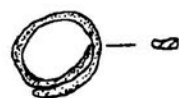
Pl. II

16

17

18

19

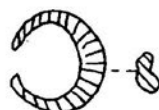
20

21

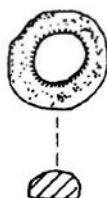
22

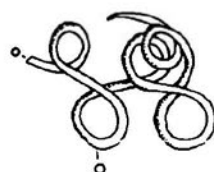
23

24

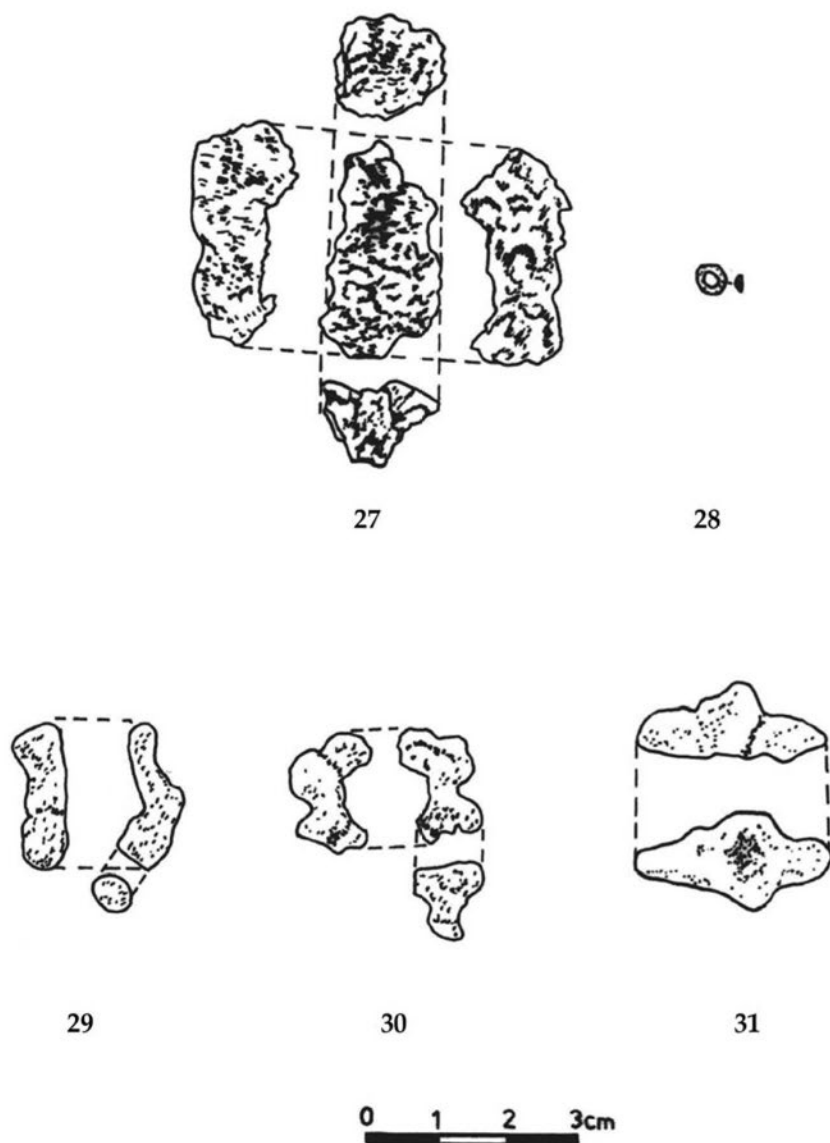

25

26

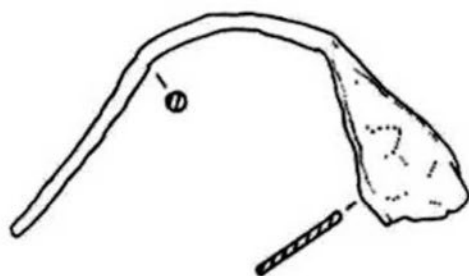
0 1 2 3 cm

Pl. IV

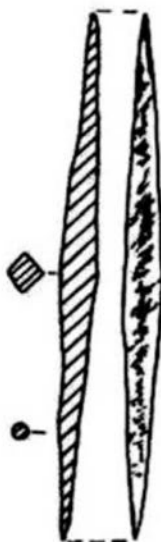
32

33

34

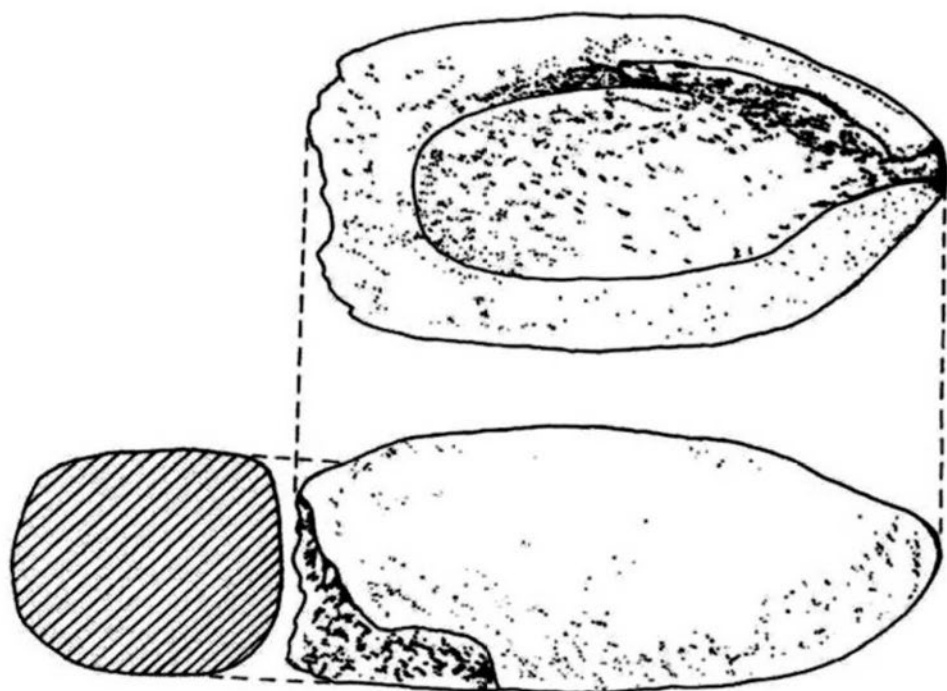

35

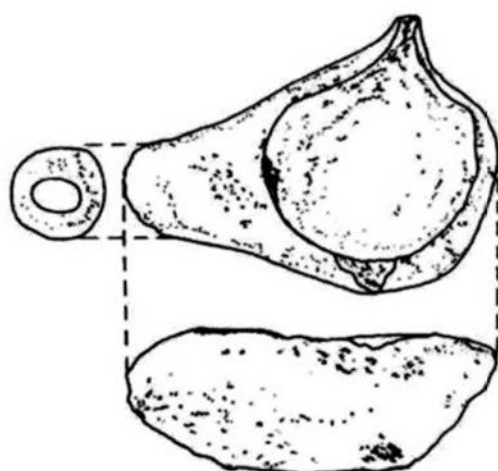

36

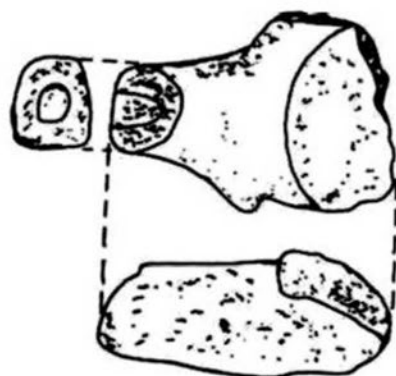

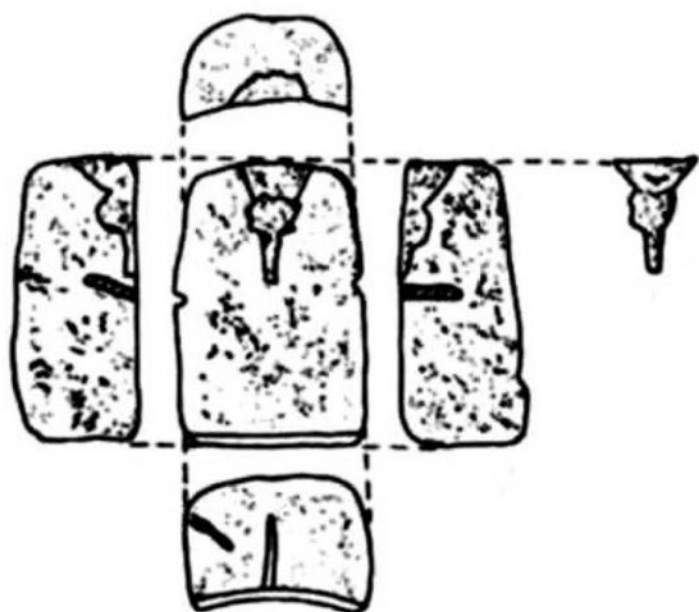
37

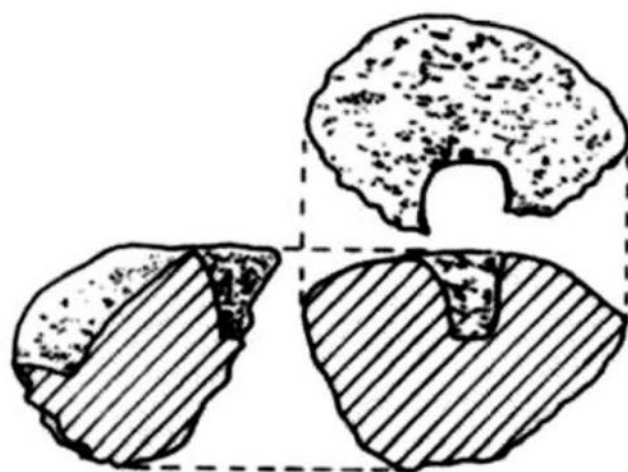
38

39

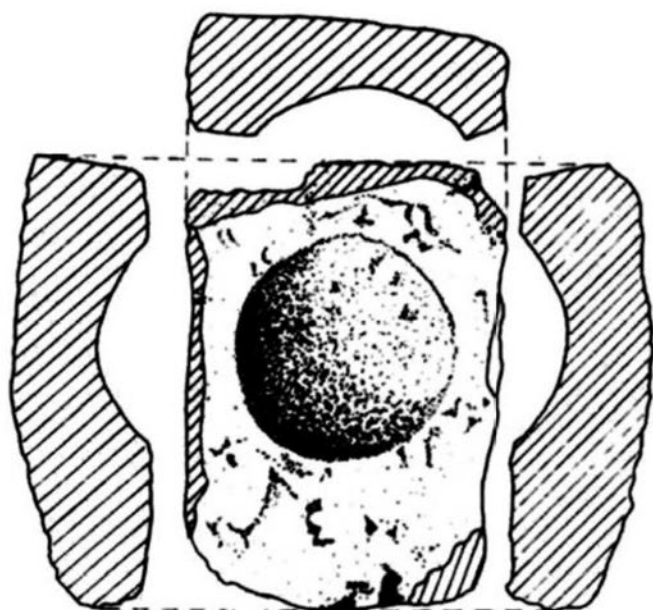
40

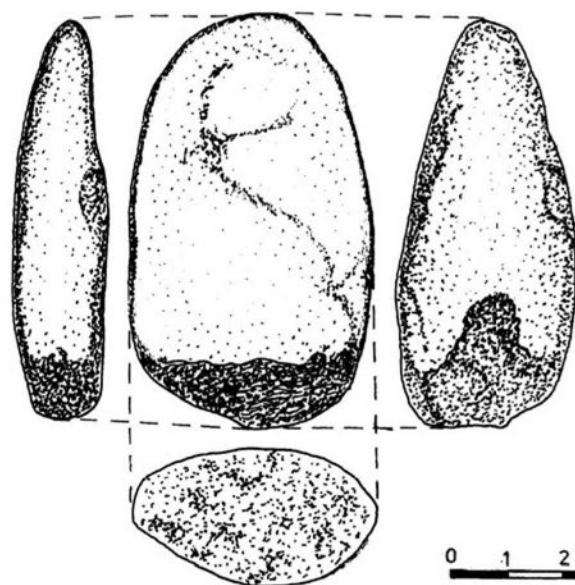
0 1 2 3cm

41

Pl. VII

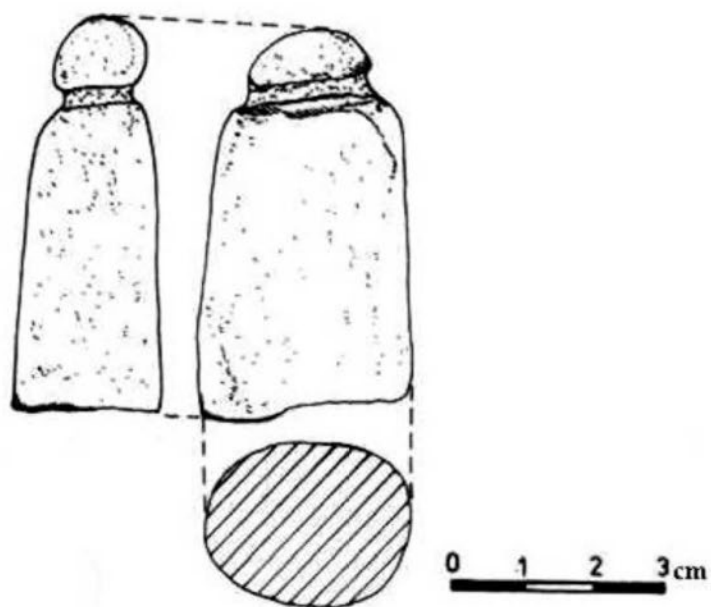
42

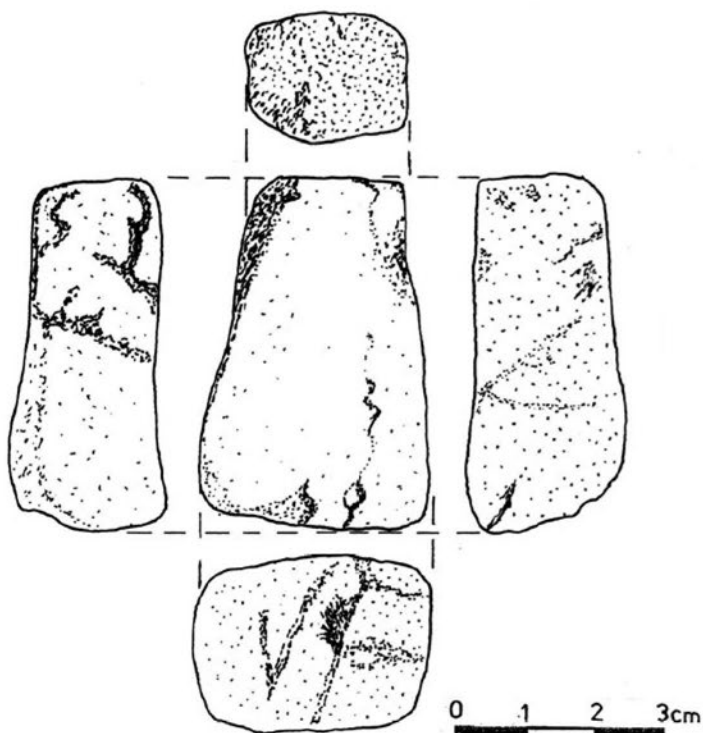
43a

43b

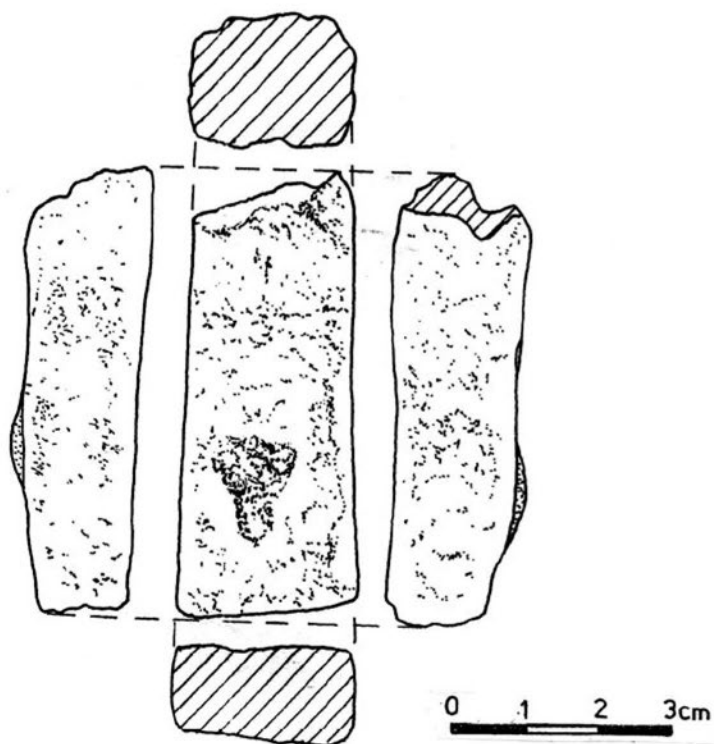

44

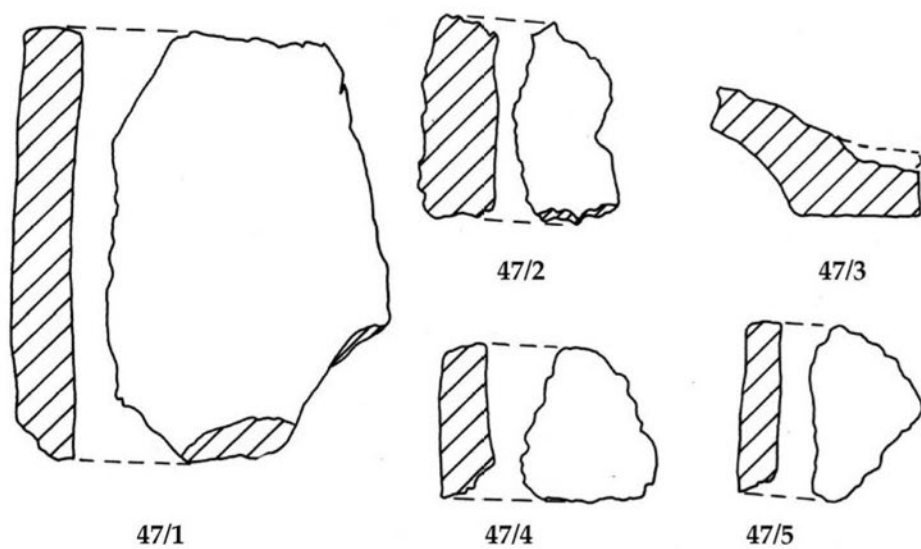

45

Pl. IX

46

47/1

47/2

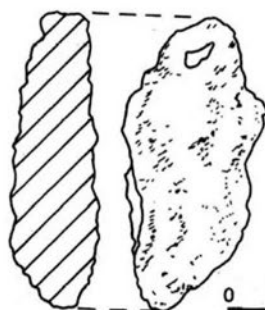
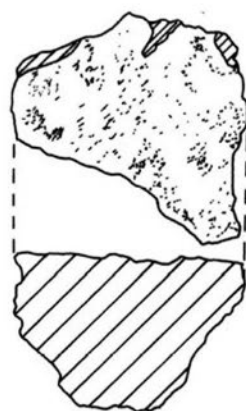
47/3

47/4

47/5

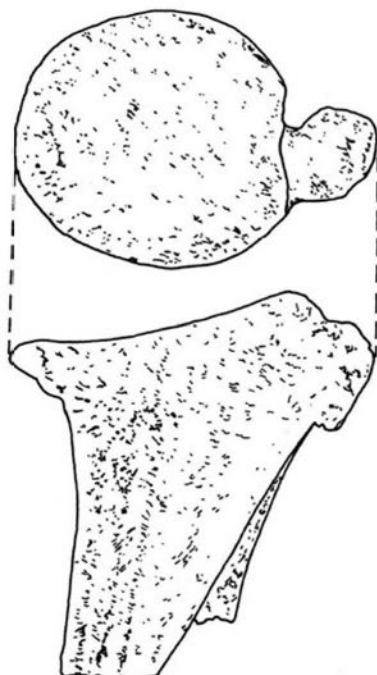
0 1 2 3cm

Pl. X

0 1 2 3cm

48

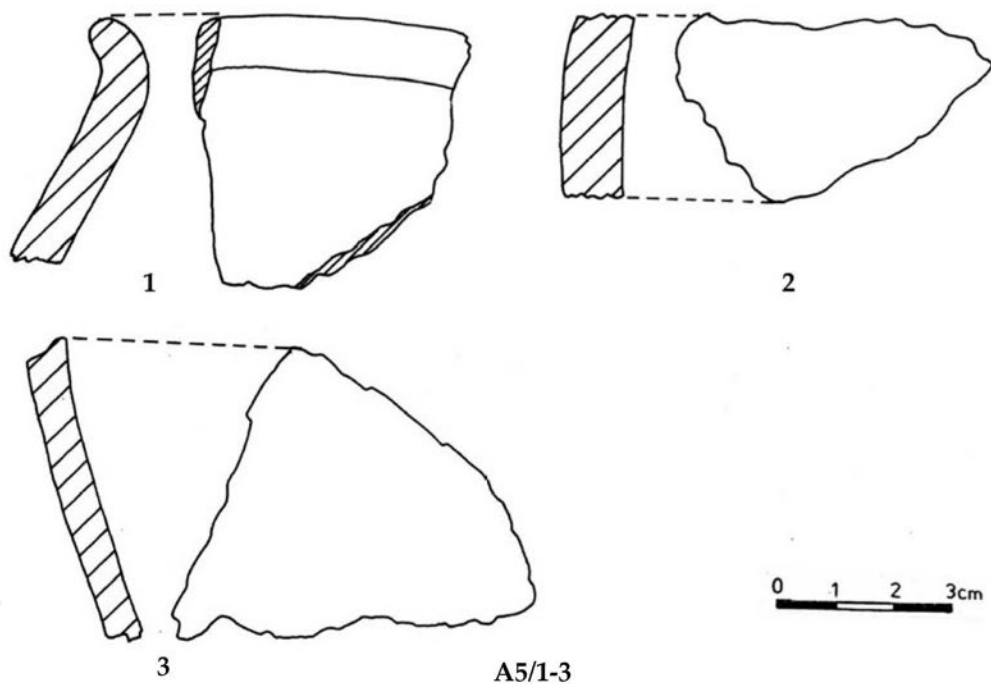
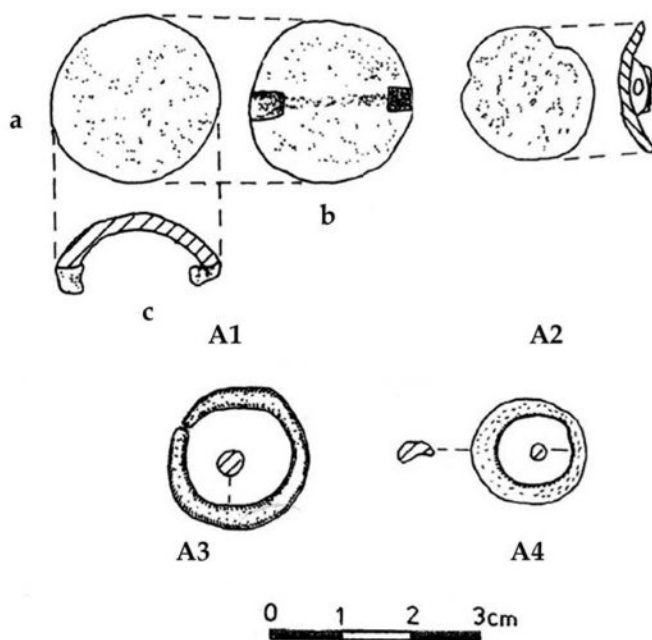
51a

0 1 2 3cm

51b

Pl. XI

A5/1-3

Pl. XII

1

2

3

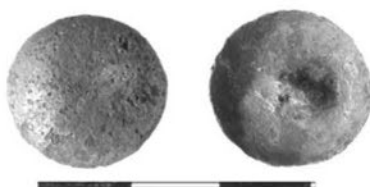

4

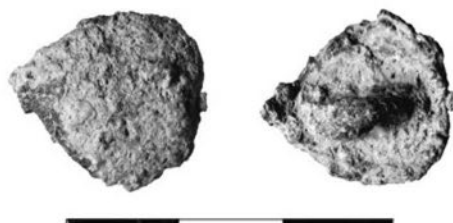
Pl. XIII

5

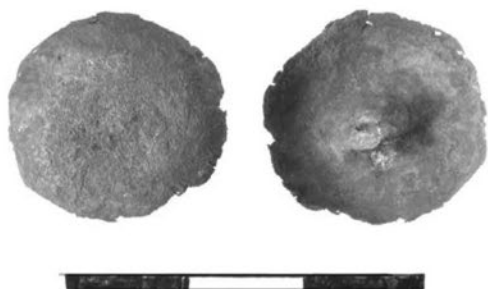
6

7

8

9

10

11

12

13

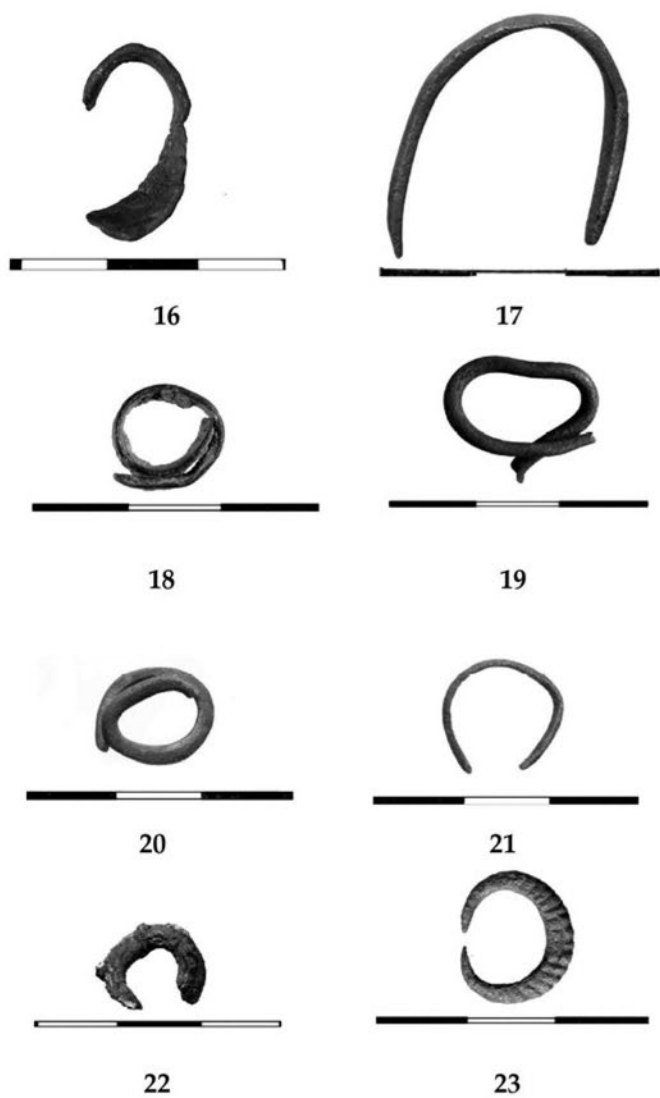

14

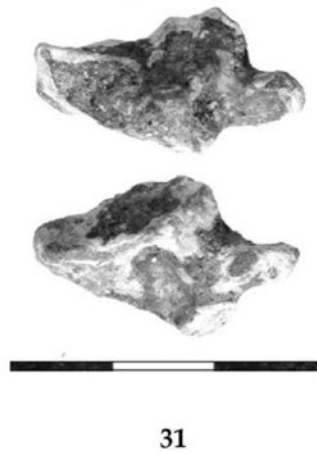
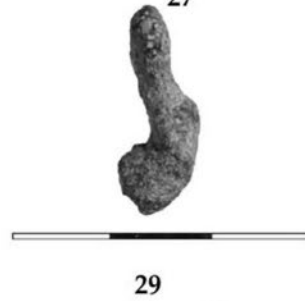
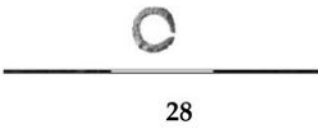
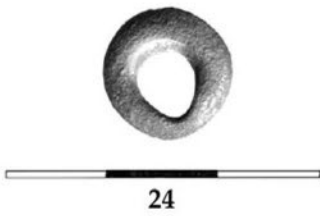

15

Pl. XV

PL. XVI

32

33

34

35

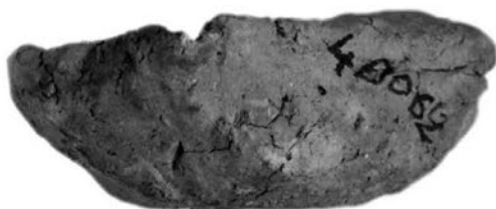
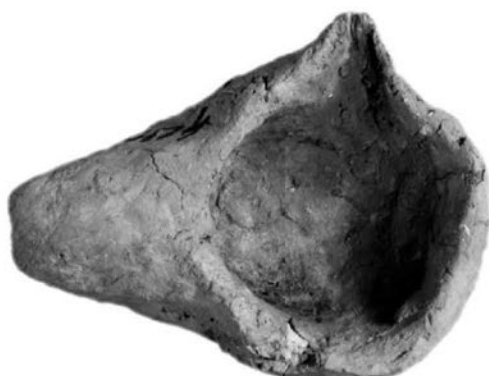

36

37

Pl. XIX

38

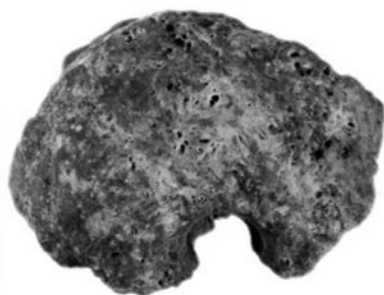

39

Pl. XX

40

41

42

Pl. XXI

43

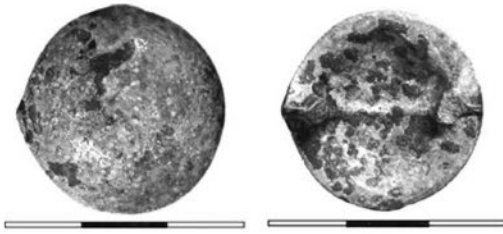
44

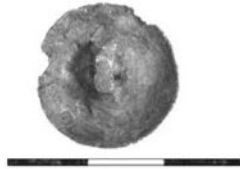
45

46

A1

A2